

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
Fakulta financí a účetnictví
katedra veřejných financí
studijní obor: Zdanění a daňová politika

Faktory ovlivňující poctivost podání daňového přiznání

Autor diplomové práce: Bc. Markéta Dlabolová

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Květa Kubátová, CSc.

Rok obhajoby: 2017

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Faktory ovlivňující poctivost podání daňového přiznání“ vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

V Praze dne 20.08.2017

Bc. Markéta Dlabolová

Poděkování:

Tímto chci poděkovat paní prof. Ing. Květě Kubátové, CSc. za odborné vedení, podnětné rady, nápady a vstřícnost při zpracování diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat celé mojí rodině, která mně dala možnost studovat a po celou dobu studia mě podporovala.

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá faktory, které ovlivňují poctivost podání daňového přiznání OSVČ v ČR. Diplomová práce vychází z teoretických znalostí, které jsou získány zejména ze zahraničních zdrojů od autorů, kteří se tomuto fenomenálnímu tématu věnují a vidí v něm potencionální cestu za zvyšováním daňových výnosů bez toho, aniž by se musela zvyšovat sazba daně. V praktické části jsou analyzována data, která jsou získána z dotazníkového šetření. Jako statistická metoda je použita zejména metoda chí-kvadrát test dobré shody, která vylučuje, nebo potvrzuje stanovené hypotézy. U každé hypotézy, která není zamítnuta, je dále zkoumána síla závislosti pomocí koeficientu F_i . V závěru se nachází tabulka, kde je sestaveno pořadí významnosti zkoumaných faktorů, a také komparace s výsledky jiných autorů.

Annotation:

The diploma thesis deals with factors influencing the honesty of tax returns of self-employed persons in the Czech Republic. The diploma thesis is based on the theoretical knowledge, which is obtained mainly from foreign sources from authors who devote themselves to this phenomenal theme and sees the potential way of increasing tax revenues without having to raise the tax rate. The practical part analyzes the data obtained from the questionnaire survey. In particular, the chi-quadrade method of good compliance is used as a statistical method to exclude or confirm established hypotheses. For each hypothesis that is not rejected, the force of dependence is evaluated by means of the coefficient F_i . At the end, there is a table where the order of the significance of the factors examined is compiled and there is a comparison with the results of other authors.

Klíčová slova:

Daňový poplatník, odvedení daně ve správné výši, ovlivňující faktory, webové stránky

Keywords:

Tax payer, tax deduction in the right amount, influencing factors, website

Obsah

Úvod	7
1. Faktory	9
1.1. Daňový únik	9
1.2. Kvantifikování daňových úniků	11
1.2.1. Současný boj proti daňovým únikům	12
1.3. Dělení faktorů	14
1.3.1. Shrnutí faktorů podle Kirchlera (2010)	19
2. Odhalování faktorů – výzkumy	20
2.1. Data z daňových kontrol	20
2.2. Dotazníkový sběr	22
2.2.1. Data získaná na základě daňové amnestie	22
2.2.2. Data pocházející z daňových experimentů	22
2.3. Dosavadní zjištěné faktory	23
2.4. Studie v Arménii a Botsvaně	26
2.4.1. Arménie	26
2.4.2. Botswana a Jižní Afrika (dnešní JAR)	28
3. Země a jejich zkušenosti s psychologickými faktory	31
3.1. ČR – daňový portál	31
3.2. USA – IRS	32
3.3. Velká Británie	33
3.4. Austrálie – ATO	34
3.5. Jižní Afrika	35
4. Praktická část – dotazníkové šetření	37
4.1. Obecné představení dotazníku a postupu dotazníkového šetření	37
4.2. Testování stanovených hypotéz	41

4.3.	Shrnutí praktické části	49
4.4.	Závěr	51
	Seznam obrázků, grafů a tabulek.....	53
	Zdroje.....	55
	Příloha	59

Úvod

Lidé se snaží vyhnout se daním již od té doby, co byly daně zavedeny. Daně jsou spjaté se vznikem prvních států, kde lidé platili panovníkům za to, že je budou chránit před cizími nájezdníky. V průběhu let byly daně zneužívány k tomu, aby si vladaři zajistili život v blahobytu. Dnes je výběr daní nezbytný pro zajištění veřejných služeb, jako je školství, obrana státu, ale i obyčejné veřejné osvětlení nebo veřejná doprava.

I přes benefity, které pro každého z nás z výběru daní plynou, lidé podávají daňové přiznání s velkou nechutí a mnozí daňoví poplatníci se snaží daně vyhnout nebo si je alespoň snížit. Moje práce se zabývá tím, jaké faktory působí na daňového poplatníka, když se rozhoduje, zda daň zaplatí ve správné výši a také jaké prostředky můžou poplatníka motivovat k tomu, aby daň ve správné výši odvedl.

Cílem práce je vyhodnotit, jaké faktory působí na českého OSVČ při rozhodování, zda zaplatí správně stanovenou daň nebo zda se bude snažit daně vyhnout. Zjednodušeně řečeno, co vede daňového poplatníka k tomu, aby do daňového přiznání zahrnul všechny své příjmy, výnosy, výdaje a náklady, došel na finanční úřad a zaplatil případnou daň.

První část diplomové práce je zaměřena na teoretické poznatky neboli na současné poznání v oblasti vlivu faktorů na daňového poplatníka při rozhodování o zaplacení daně, ale je zaměřena i na metody, které se při výzkumu tohoto problému uplatňují. Ve druhé části práce se nachází mé vlastní přispění do této problematiky, a to jest dotazníkové šetření, na základě kterého jsou sestaveny hypotézy, které jsou dále potvrzeny nebo vyvráceny pomocí statistických metod.

Na začátku chci zdůraznit, že práce se nevěnuje daňovým únikům, které samozřejmě souvisí s výzkumem placení či neplacení daní, přestože díky kvantifikaci daňových úniků vůbec můžeme posuzovat, zda poplatníci daně platí ve správné výši či nikoli. Také se v diplomové práci nezabývám vlivem daňové kontroly a vlivem výše sankce na rozhodování daňového poplatníka, protože tyto faktory již byly zkoumány například v článku Daňová morálka a daňové úniky v ekonomických experimentech (2015), tyto faktory však v práci zmíním.

V závěru diplomové práce se nachází souhrn výsledků dotazníkového šetření a seřazení jednotlivých faktorů podle toho, jak silně působí na rozhodování daňového poplatníka.

1. Faktory

Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, daně jsou páteří veřejných rozpočtů, protože bez nich by nebyly veřejné výdaje a bez veřejných výdajů by nebyly ani veřejné služby. Vlády téměř všech států se proto snaží, aby výběry daní byly co nejvyšší. Na konci 20. století se začaly dělat experimenty, které měly za cíl zjistit, proč i při zvyšování sazby daní nejsou výnosy z daní vyšší (Batrancea a spol., 2012). Na základě těchto experimentů vyšlo najevo, že daňového poplatníka neovlivňují pouze ekonomické faktory, jako je daňová sazba a pravděpodobnost daňových kontrol, ale že jsou tu i motivy psychologické, sociální, morální, demografické.

Tyto oblasti faktorů, které na daňové poplatníky působí, jsou prozkoumané jen málo a politici a tvůrci daňových systémů tyto faktory často opomíjejí. Jsou však státy, které pochopily, že aby mohly zvyšovat výběry daní a snižovat daňové úniky, nestačí jen nastolit byrokratický a složitý daňový systém se sankcemi, který by měl poplatníky donutit k tomu, aby daně platili ve správné výši.

1.1. Daňový únik

Daňové úniky jsou důvodem, proč se vlády společně s ekonomy snaží objasnit, podle jakých motivů se poplatníci rozhodují, zda budou dodržovat daňové zákony nebo ne. Daňový únik nemá pouze jednu definici, vždy záleží na úhlu pohledu autora dané definice. Daňový únik se nejčastěji dělí podle toho, zda byla poplatníkem překročena zákonná hranice, tedy došlo k porušení daňové legislativy, nebo zda se daňový poplatník pokusil optimalizovat daň v rámci zákonů, ale v rozsahu, který zákonodárce nepředpokládal, tzn. legální a nelegální daňový únik (Široký, 2008).

Další dělení poskytuje Vančurová a Láchová (2016), které třídí daňové úniky na daňovou úsporu, vyhnutí se dani a daňový únik. Daňovou úsporou se rozumí využití všech legálních nástrojů ke snížení základu daně, a tak k dani celkové. Vyhnutí se dani je využívání skulin v zákoně, nebo nejednoznačná formulace a následná interpretace zákona ve prospěch poplatníka. Daňový únik je již za hranicí zákona a může být jak legální, tak nelegální.

V anglických ekonomických textech se nejčastěji rozlišují dva pojmy: *tax avoidance* a *tax evasion*. Tax avoidance je vyhýbání se placení daní, tak aby daňový poplatník platil co nejméně, avšak využívá k tomu pouze legální prostředky. Tato efektivní daňová optimalizace je přirozený postup v rámci koncepce homo economicus, kde se jedinec snaží maximalizovat své bohatství (Melzochvá, 2013, str. 8) a zahrnuje zejména využívání slev a daňových odpočtů, tedy dle Vančurové a Láchové (2016) se zde jedná o daňovou úsporu. Tax avoidance v sobě zahrnuje 3 druhy dodržování předpisů, a to: včasné vyplnění a odevzdání daňových předpisů, pravdivá deklarace příjmů a včasné zaplacení daně (Walsh, 2012, s. 453).

Ve složitějších případech a nejčastěji s pomocí daňového poradce se daňově plánuje s využitím mezinárodního zdanění, které balancuje mezi vyhýbáním se dani a daňovým únikem. Daňové plánování je založeno dle Sobotkové (2013) na: „*pečlivém studování daňových zákonů a norem jedné či více jurisdikcí k hledání takové destinace, která by poplatníkovi přinesla z hlediska nastavených právních norem maximální snížení daňové povinnosti*“. V posledních letech se o tomto typu vyhýbání se daňové povinnosti diskutuje v rámci EU, protože státy tímto přístupem přicházejí o nemalé částky. Nejčastěji má daňové plánování podobu uměle vytvořených struktur a vztahů, jejichž cílem je pouze snížení daňové povinnosti. Má diplomové práce zahrnuje nezahrnuje tax avoidance.

Tax evasion již představuje daňový únik nebo podvod. Jak jsem již psala výše, daňový únik může být jak úmyslný, tak neúmyslný. Neúmyslný daňový únik může být způsoben neznalostí daňové legislativy poplatníkem. Tax evasion v anglické literatuře vyjadřuje neodvedení zákonem stanovené daně (Rosen, 1992, s. 353).

Podle Širokého (2008) jsou daňové úniky spjaty se stínovou ekonomikou, která je rozdělena do tří základních druhů:

- skrytá ekonomika – zkreslování účetních údajů a podnikání bez oficiální registrace,
- neformální ekonomika – aktivity sektoru domácností,
- nelegální ekonomika – nelegální produkční činnost (výroba a distribuce drog, prostituce,...).

Daňové úniky v České republice u OSVČ se nejčastěji provádějí dvěma způsoby: buď se daňový subjekt snaží zatajit příjem (výnos), nebo nadhodnotit výdaje (náklady). V roce 2010

Ministerstvo financí vypracovalo shrnutí, z něhož vyplývá, že daňové úniky jsou páhány OSVČ s nižším obratem, které vykazují nesoulad mezi údaji DPH a daní z příjmů. Nejvíce náchylné k daňovým únikům jsou odvětví jako SW, restaurace, e-shopy, poradenství, pojišťovnictví a řemeslné práce.

1.2. Kvantifikování daňových úniků

Nejčastější metoda ke kvantifikování daňových úniků je tzv. tax gap, v českém překladu daňová mezera, která je dána rozdílem mezi teoretickým výpočtem hodnoty výnosu daně a skutečnou částkou vybranou daňovou správou (Adam, 1995). Výraz tax gap se v české literatuře objevil relativně před nedávnou dobou, a to od roku 2010 (Špičková, 2013).

Pro výpočet daňové mezery existuje mnoho přístupů. Základní dělení metod je na makroekonomický a mikroekonomický odhad. Makroekonomický odhad je založen na aproximativní metodě. Tato metoda je založena na předpokladu, že šedá ekonomika způsobuje rozdíly mezi příjmy a výdaji domácností. Výdaje jsou posuzovány různými makroekonomickými ukazateli, které souvisí se spotřebou (Špičková, 2013).

Další základní metoda souvisí s mikroekonomickým odhadem, který je založen na údajích z daňových přiznání poplatníků. O této metodě blíže pojednává studie Vančurové a Finardi (2014), jejímž výsledkem je vypočítání celkové daňové mezery v České republice v roce 2011 - činí 4,6 mld. Kč, je to tak hrubý odhad nevybraného inkasa do veřejných rozpočtů za rok 2011.

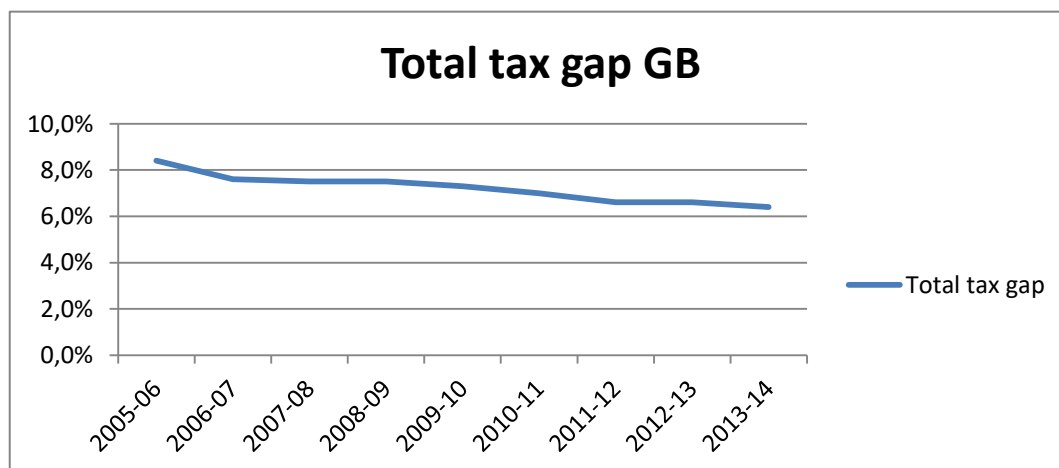
Například ve Velké Británii byla v roce 2011 vypočítána daňová mezera ve výši 5,1 mld. liber.

Velká Británie, USA, Nizozemsko a další státy západní Evropy daňovou mezeru vyhodnocují systematicky každý rok, což těmto státům dává možnost průběžně hodnotit úspěšnost použitých nástrojů fiskální politiky. Diskutabilní je nákladnost sběru a vyhodnocování dat finanční správou.

1.2.1. Současný boj proti daňovým únikům

Velká Británie vyhodnocuje daňovou mezeru každý rok. V grafu níže je vidět vývoj daňové mezery od roku 2000-2015. Z grafu je patrné, že mezinárodní spolupráce a stálý vývoj legislativy, která má eliminovat daňové úniky, má opravdu dopad na výši daňových úniků

1 Graf Vývoj daňové mezery 2000-2015 v GB

Zdroj: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk>

Boj proti daňovým únikům v posledních letech nabírá na obrátkách. Nejen, že se zvyšuje počet reportovaných dat finančním správám jednotlivých států, ale debatuje se i o legálnosti využívání daňového plánování, které má za následek přesouvání zisků do daňových rájů, které znamenají ztráty až 70 mld. Eur (Eurostat).

1.2.1.1. Mezinárodní situace

Globalizace pro státy Evropské unie představuje nové výzvy, ale i hrozby. Globalizace odstranila většinu bariér, které neumožňovaly volný pohyb kapitálu. Tento fakt má za následek, že cena práce ve vyspělých zemích klesá, ale cena kapitálu z vyšší integrity celosvětové ekonomiky těží. Tím se však prohlubuje sociální nerovnost, protože zisky velkých korporací a odměny vedoucích pracovníků rostou, mzdy pracovníků ale stagnují.

Na druhou stranu globalizace otevřela dveře finančním správám při řešení problematiky převodních cen a daňových rájů, kdy finanční správy, potažmo státy, spolu začaly spolupracovat (Láchová, 2007, str. 23 a 24).

Státy si jsou vědomy toho, že pokud daňové úniky budou pokračovat ve stejné míře jako dnes, možná i vyšší, protože vlivem globalizace, ale i nových technologií přibývá příležitostí daňových úniků, veřejné rozpočty, které byly oslabeny finanční krizí z roku 2009, ale i další

nepředvídatelné predikce, například Brexit, budou ohroženy, protože země jsou finančně vyčerpány.

Tyto skutečnosti podnítily tvorbu různých organizací, které bojují proti daňovým únikům. V roce 2015 byl zeměmi G20 schválen akční plán Base Erosion and Profit Shifting neboli BEPS. Projekt poskytuje vládám 15 klíčových opatření, která mají vycpat mezery v mezinárodních pravidlech a omezit tak přesuny podnikových zisků do zemí, kde podniky neprovádějí žádnou ekonomickou činnost, ale cílem tohoto přesunu zisku je minimalizovat daňovou povinnost. Nejzásadnější body se týkají daňových výzev v digitální ekonomice, transferových cenách a tvorbách hodnot, větší transparentnosti, atd. (Komora daňových poradců, 2015).

Kvůli finanční a ekonomické ochraně zájmu Společenství a členských států byl rozhodnutím 1999/352 vytvořen Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF). Tento nezávislý úřad má za úkol vést administrativní vyšetřování podvodů v rámci Evropské unie (Ministerstvo financí ČR, 2009).

Další spolupráce probíhá prostřednictvím dohod zúčastněných států na výměně informací. Česká republika uzavírá Dohody o výměně informací v daňových záležitostech (TIEA), ale velký význam při výměně informací má i mnohostranná Úmluva OECD a Rady Evropy o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech.

1.2.1.2. Situace v ČR

Od roku 2016 v České republice bylo zavedeno kontrolní hlášení, které mají povinnost vyplňovat každý měsíc plátcí DPH. Ministerstvo financí chce touto iniciativou bojovat s daňovými úniky, ale také chce zefektivnit kontrolu a správu DPH, kde díky karuselovým podvodům hrozí úniky nejvyšší. Další opatření k zabránění daňových úniků je i zavedení EET.

Ministerstvo financí ve své důvodové zprávě k zákonu o evidenci tržeb uvádí odhad daňové mezery ve vybraných odvětvích, a to v maloobchodě a stravování a pohostinství.

1 Obrázek očekávané dopady na příjmy

Očekávané dopady na příjmy veřejných rozpočtů (akruální dopad)

Daň	Dopad v mld. Kč
DPH	5,5
DPPO	2,0
DPFO	5,0
Celkem	12,5

Zdroj: www.vse.cz

Dle mého názoru Česká republika bojuje zejména s daňovými úniky v oblasti DPH. Tento názor je podpořen i vznikem Daňové kobry, která je zaměřena právě na odhalování organizovaného zločinu u DPH a spotřební daně. Daňová kobra je založena na spolupráci a včasné výměně informací Národní centrály organizovaného zločinu a Generálního finanční ředitelství a Generálního ředitelství cel.

Myslím, že zatím je spolupráce založena zejména na direktivních opatřeních, která mají zastrašovat a odrazovat daňového poplatníka od daňových úniků. Některé vlády již začaly prostřednictvím svých internetových stránek motivovat daňového poplatníka k dodržování pravidel jiným způsobem. Snaží se zpřístupnit a přiblížit daňovou legislativu poplatníkům a nutno dodat, že tím finanční správy ukazují i jinou, než byrokratickou tvář, protože i chování samotné finanční správy, potažmo daňových úřadů, ovlivňuje rozhodování poplatníka, zda daň odvede ve správné výši.

1.3. Dělení faktorů

Pro potřeby mé diplomové práce budu faktory rozdělovat do několika kategorií. První kategorií jsou faktory, které na poplatníka působí buď z venčí, tj. jsou přikázány direktivně, jsou to nejčastěji nástroje vlády. Nebo to jsou faktory, které na poplatníka působí zevnitř, to jsou ty faktory, které jsou poplatníkem vytvářeny v průběhu jeho života. Zahrnují poplatníkovy vlastní hodnoty, které jsou formovány jeho zkušenostmi, charakterem. Vnitřní faktory jsou založeny zejména na psychologii.

Český daňový systém, stejně jako většina dalších daňových systémů, využívá zásadně faktory vnější, jako je daňová kontrola a sankce. Český daňový systém je také dost složitý, což zvyšuje náročnost správného vyplnění daňového přiznání u poplatníků, kteří si nemůžou dovolit daňového poradce.

▪ Směr působnosti faktorů

Faktory, které se nedají daňovému poplatníkovi vnutit, jsou faktory vnitřní. Je to spíše názor a přesvědčení daňového poplatníka o tom, že je správné a prospěšné daň odvést v plné výši. Naopak vnější faktory působí a vznikají vně daňového poplatníka, nejčastěji jsou dány direktivně a pod výhružkou různých sankcí za neuposlechnutí.

Podle mého názoru se faktory vnitřní i vnější prolínají a oba směry se ovlivňují navzájem.

V českém daňovém systému jsou uplatňovány pouze faktory vnější. Naopak v Australském daňovém systému se již objevují i faktory vnitřní, protože tamní správci daně apelují na morální stránku výběru daní. Poukazují na to, co se s vybranými daněmi dělá.

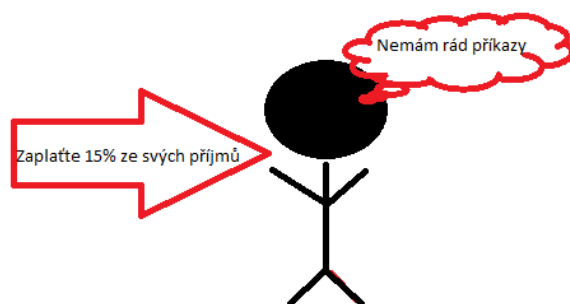
○ Faktory vnější – institucionální prostředí (Šíroký, 2008)

Tyto vnější faktory jsou zkoumány nejčastěji. Tvoří je i vhodné podmínky k tomu, aby mohl být daňový únik proveden.

○ Faktory vnitřní – subjektivní postoj daňového poplatníka

Vnitřní faktory souvisejí ve větší míře s psychologií člověka. Pokud vlády v budoucnu budou chtít zvyšovat výběry daní, budou vnitřní faktory hrát klíčovou roli v tomto procesu. Již dnes je znát, že daňoví poplatníci jsou neradi řízeni direktivně, mají negativní sklon k byrokratickým, zkosnatělým systémům, i proto jejich nevole platit daně ve správné výši roste.

2 Obrázek vliv faktorů na poplatníka

Zdroj: Vlastní zpracování

▪ Faktory podle oblasti působení

Ve článku doktorky Batrancea (2012) jsou faktory rozděleny do 3 kategorií, které se mi zdají pro mou práci vyhovující, a to do sociálně psychologických motivů, politicko-fiskálních motivů a ekonomických motivů.

○ Sociálně psychologické faktory

Podle Schmölderse by se stát měl před hodnocením chování občanů ptát sám sebe: "Jak se stát v myslích občanů zrcadlí?" Povědomí o státě, ve kterém poplatník žije, city které ke svému státu cítí, i to ovlivňuje postoj poplatníka k pozitivnímu daňovému chování. Takto kladný a podpůrný postoj ke své zemi se označuje jako patriotismus. Dle Kirchlera (2010) sociálně-psychologické faktory obsahují normy chování, které se dělí na osobní, sociální a kolektivní úroveň.

Osobní standardy chování jsou nejvíce individuální, tedy nejvíce se týkají jednání a myšlení jednotlivce. Zahrnují náboženské smýšlení, altruismus, vztah k dodržování norem, čest. Zjednodušeně osobní standardy jsou charakteristické znaky, které mu byly dány výchovou a které přijal za vlastní.

Sociální nebo referenční úroveň norem chování jsou vzorce chování, které jsou hodnoceny někým jiným. Jsou to nepsaná společenská pravidla, podle kterých nás společnost buď toleruje, nebo nás vylučuje. Pokud jsme ve společnosti poplatníků, kteří daně platí poctivě a my se dani vyhneme nebo se alespoň budeme snažit dani vyhnout, pak s největší pravděpodobností nás tato společnost vyloučí nebo dá najevo, že se jí takové chování nelíbí.

Poslední úroveň norem chování je vztah mezi poplatníkem a orgány v daňové legislativě. Na této úrovni lze dosáhnout souladu tím, že se bude snižovat společenská vzdálenost mezi daňovými poplatníky a orgány, nejčastěji správci daně a to tím, že si budou tyto dva subjekty víc důvěřovat a více mezi sebou spolupracovat.

Do této úrovně se také řadí další faktor, a to jest spravedlnost. Tu daňoví poplatníci posuzují zejména podle alokace vybraných daní do veřejných služeb a také podle výše sazby daně. Poplatníci a orgány daňové správy jsou velmi často v interakci. Tato neustálá interakce

produkuje zkušenosti daňových poplatníků s daňovou správou a ovlivňuje z velké části rozhodnutí poplatníka, zda daň ve správné výši odvede nebo zda nikoli.

O problematiku sbližování orgánů daňové správy a daňových poplatníků se blíže zajímá Braithwaite, podle které jsou rozhodujícími faktory ve společenské úrovni motivační postoje. Koncept motivačních postojů představuje: „vzájemně propojené sady názorů a postojů, které jsou vědomě drženy a otevřeně sdíleny s ostatními.“ Motivačních postojů Braithwaite vyjmenovává pět podle toho, jak je vzdálený daňový poplatník a daňová správa. Řadí se do nich koncept odhodlání, kapitulace, odpojení, odpor a hraní her.

Kapitulace a odhodlání značí malou daňovou vzdálenost mezi správcem daně a daňovými poplatníky, naopak odpojení, odpor a hraní her značí velkou vzdálenost. Koncept odhodlání mají daňoví poplatníci, kteří jsou na osobní úrovni zodpovědní a cítí morální povinnost ve správné výši odvést daň. Konceptem kapitulací jsou postižení daňoví poplatníci, kteří akceptují legitimitu orgánů, a proto se s nimi snaží spolupracovat. Můj osobní názor je ten, že tito daňoví poplatníci jsou méně averzní k riziku a mají strach z potencionálního odhalení.

Koncept odporu využívají daňoví poplatníci, kteří neuznávají legitimitu úřadů, koncept odloučení ti, kteří se nechtějí účastnit tohoto systému, například z důvodu moc velké byrokracie, a koncept hraní her mají ti, kteří se za každou cenu snaží najít mezeru v zákoně a zmenšit si tak svou daňovou povinnost.

○ **Politické a fiskální faktory**

Politické faktory zahrnují složitost daňového systému, daňového práva, ale i politické rozhodnutí ohledně přerozdělení vybraných zdrojů. Složitost systému může korelovat s vyšší byrokracií státu, což může odrazovat poplatníky, kteří by ve více uvolněnějším prostředí daňové zákony dodržovali. Složitost daňového systému je dána také množstvím daní, ve kterých se poplatník sám nemusí vyznat.

Další faktor, který daňový poplatník vnímá, je efektivní fiskální politika. Pokud má poplatník platit daň ve správné výši, pak ho pozitivně motivuje, pokud se může přesvědčit, že vybrané finanční prostředky produkují veřejné statky, které mají vysokou kvalitu.

Z těchto tří politických faktorů je nejzásadnější a nejlépe kvantifikovatelná komplexnost daňového práva. Jak již ze slovního spojení vyplývá, ne každý OSVČ, na které je tato práce zaměřená, neumí nebo nemůže plynule čas studiem složité právní mluvy, proto je častým řešením externě spolupracovat s daňovými poradci. Každá OSVČ však nemá dostatečné finance, aby si mohla daňového poradce dovolit. Zde nastává konflikt mezi tím, jestli je OSVČ schopna zvýšit své náklady o cenu daňového poradce nebo raději bude riskovat, že daň odvede v nesprávné výši.

Studie, které se zajímaly o závislost mezi stupněm vzdělání a pochopení daňového práva, ale i pochopením politických cílů, se shodovaly v tom, že mezi těmito dvěma oblastmi závislost je. Také potvrdily, že pokud daňový poplatník chápe daňové závazky vlád, pak daňové zákony dodržuje ve vyšší míře.

V Austrálii využívá služeb daňového poradce až 75 % daňových poplatníků, v USA až 60 % daňových poplatníků. Otázkou je, zda vyšší využití služeb daňových poradců znamená výběr daní ve správné výši. Lze předpokládat, že daňoví poradci se snaží o daňovou optimalizaci a tedy o to, aby klient platil na daních co nejméně v rámci zákona.

○ **Ekonomické faktory**

Podle neoklasické teorie odpovídá daňový poplatník modelu chování homo economicus, jenž je dle základní definice sobecký, kalkulující a plánovitý jedinec, který chce maximalizovat svůj užitek a minimalizovat svoje náklady.

Klasický ekonomický model daňového úniku předpokládá, že existují 4 proměnné, které ovlivňují to, zda daňový poplatník odvede daň ve správné výši nebo nikoli. Čím vyšší je pravděpodobnost auditu a pokuty, tím se zvyšuje dodržování daňových zákonů, čímž se snižuje množství daňových úniků. Závislost mezi rozhodnutím poplatníka a dvěma výše zmíněnými proměnnými je dokázána i experimentálními laboratorními výzkumy od pana Špalka a paní Špačkové, kteří se dlouhodobě zabývají motivy, které vedou daňové poplatníky k daňovým únikům.

Na druhou stranu v publikaci od Batraneae je souhrn studií, které se zabývaly závislostí mezi pokutami a správnou výší daně a došli k závěru, že tento determinant nelze označit jako

ovlivňující na 100 %. Státní správa by měla při manipulaci s výší pokuty zvolit takovou, která má poplatníka odrazovat od daňového úniku. Tedy měla by být dost vysoká, aby poplatníka nutila daň zaplatit mírně ho potrestala, a zároveň dostatečně nízká, aby nebyla likvidační pro poplatníka a aby byla spravedlivá.

U sazby daně jsou výsledky dle Batraneje jednoznačné. Čím vyšší je daňová sazba, tím menší vůle poplatníků dodržovat daňové předpisy.

Výsledky výzkumů determinantu výše příjmů, stejně jako výše pokut se zdají jako nejednoznačné.

Odhalení faktorů, které vedou ke zvyšování výběru daní z důvodu správného odvodu daní samotnými daňovými poplatníky je nezbytné, pokud chtějí vlády v budoucnosti efektivně hospodařit s veřejnými rozpočty. Daňové systémy v mnoha zemích nevyjímaje České republiky podle mého názoru neberou v potaz psychologické vlivy na rozhodování poplatníků.

1.3.1. Shrnutí faktorů podle Kirchlera (2010)

Na daňový subjekt působí podle dosavadních výzkumů:

- Daňová legislativa
 - Složitost daňového systému
 - Možnost provozovat šedou ekonomiku
- Sociální motivy
 - Znalosti a mentální úroveň daňového subjektu
 - Subjektivní znalosti
 - Subjektivní pojetí daně
 - Přístupy, sociální normy a příležitosti k podvodům
 - Přístup – schopnost hodnocení podvodů
 - Normy
 - Osobní normy
 - Sociální normy
 - Společenské normy
 - Řízení svého chování – vnímání příležitosti k podvodu
 - Spravedlnost

- Pravděpodobnost daňové kontroly, pokuty, daňová sazba a příjem
- Interakce mezi daňovou správou a daňovým poplatníkem

2. Odhalování faktorů – výzkumy

Při jakémkoli empirickém výzkumu je nejdůležitější mít dostatek relevantních dat, ze kterých jsme schopni vyvozovat závěry. Pokud by se někomu povedlo rozluštit faktory, které na poplatníky působí při jeho rozhodování a implementovat tyto poznatky do daňových systémů, pak by se pravděpodobně výše vybrané daně zněkolikanásobila. I přes tento fakt je málo empirických studií, které jsou zaměřeny na Českou republiku.

Nyní se zaměřím na obecné způsoby výběru dat a v další části práce se pokusím zaměřit na sběr dat týkajících se této problematiky, které se váží pouze k České republice.

Hlavní způsoby sběrů dat podle kterých můžeme zkoumat důvody rozhodnutí o placení či neplacení daní, definovali Andreoni, Erard a Feinstein (1998), a jsou jimi:

- Data z daňových kontrol
- Dotazníková data
- Data získaná na základě daňové amnestie
- Data pocházející z laboratorních experimentů

Andreoni, Erard a Feinstein (1998) ve své publikaci shrnují poznatky, které načerpali v 90. letech.

2.1. Data z daňových kontrol

V USA existuje již od roku 1862 Internal Revenue, který v 50. letech 20. století přejmenoval na Internal Revenue Service (IRS). Tato instituce se zabývá oblastmi, které se týkají výběrem daní. Dokonce založila Taxpayer compliance measuring program (TCMP), který sbíral data k vyhodnocování zejména daňových úniků do roku 1988. Od roku 2001 byl IRS založen nový program, a to National Research Program (NRP), který má tu samou úlohu jako TCMP.

TCMP sbíral data tak, že prováděl daňové kontroly u náhodně zvoleného vzorku daňových poplatníků. Po získání praxe ve sběru dat IRS vytvořila diskriminační funkci, jejímž výsledkem bylo DIF skóre, podle kterého se IRS rozhodlo, zda na poplatníka přijde daňová

kontrola či nikoli. V roce 1988 dokonce celá polovina auditů byla provedena na základě DIF skóre.

Už samotný sběr dat by se mohl považovat za faktor, který poplatníka ovlivňuje, protože z vybraných dat na základě auditů bylo zjištěno, že většina daňových poplatníků páchajících daňové úniky je páchá v menší míře, než by mohli, a také se zjistilo, že většina daňových poplatníků platí daň ve správné výši. Čím více informací se reportuje pro daňové potřeby, tím více se eliminuje riziko páchání daňových úniků. Toto bylo zjištěno na základě vybraných dat z roku 1965, kdy bylo vybráno 340 milionů dokumentů týkající se daní a v roce 1990 už to bylo nad jednu miliardu těchto dokumentů a dnes jsou tři čtvrtiny všech informací, které můžou souviset s příjmem, a tedy s daněmi, reportovány IRS.

Mezi země, které se ke sběru dat staví podobným způsobem, patří Nizozemsko, Španělsko, Švýcarsko a Jamajka.

Také je třeba říci, že daňové kontroly prováděné státem jsou velmi nákladné.

V České republice je daňová kontrola definovaná v daňovém řádu podle paragrafu 85 odstavce 1 „*Předmětem daňové kontroly jsou daňové povinnosti, tvrzení daňového subjektu nebo jiné okolnosti rozhodné pro správné zjištění a stanovení daně vztahující se k jednomu daňovému řízení.*“ Z toho vyplývá, že i Česká republika by mohla mít relevantní data, která by mohla pomoci objasnit motivy českých daňových poplatníků. Bohužel finanční správa se tématem daňových úniků systematicky nezabývá, tak jako je tomu například v USA.

Nutno dodat, že při sběru dat prostřednictvím daňových kontrol sice dostaneme velké množství relevantních dat o tom, zda daňový subjekt daň ve správné výši odvedl či nikoli, ale proč tak učinil, se nedozvíme. Proto je tento sběr dat dobré kombinovat s dalšími alternativními metodami.

2.2. Dotazníkový sběr

Výhodou dotazníkového šetření jsou informace o socioekonomických (věk, bydliště, pohlaví) a demografických faktorech, ale i o psychologických faktorech jako je vina, hanba, stud, smysl pro férovost, pocitovost. Nevýhodou však je, že tyto informace jsou subjektivní.

Často citovaná studie pánů Elfferse, Weigela a Hessinga (1987) se zabývá souvislostmi mezi odhadovaným daňovým únikem a daňovým únikem hlášeným v průzkumu. Tato studie zjistila, že korelace mezi těmito dvěma údaji je nulová, což potvrzuje subjektivnost, a tedy irelevantnost těchto dat a nemožnost využití výsledků v boji proti daňovým únikům.

Z výše zmíněného vyplývá, že data z dotazníkového šetření slouží jako vhodný doplněk k empirickým datům, které byly získány z daňových kontrol, či podobným „tvrdým“ datům. Další možností je zakomponovat zjištěné údaje do makroekonomických modelů, o kterých se zmíním později.

2.2.1. Data získaná na základě daňové amnestie

Daňová amnestie není v České republice běžně používaný termín, i když se o ní za vlády Petra Nečase v roce 2013 debatovalo.

Daňová amnestie byla provedena například v Belgii v roce 2004, kde byla dokonce implementovaná do daňového systému. Tato amnestie byla konkrétně povolena na kapitálové příjmy, které plynou Belgičanům ze zahraniční a kteří „zapomněli“ tyto kapitálové příjmy zdanit. Na tyto zapomenuté příjmy byla uvalena daň nižší než je obvyklé a stát tak vybral 492 milionů Eur. Toto opatření Belgie opakovala v roce 2006.

Problémem této metody sběru dat je výběr reprezentativního vzorku, jelikož ani daňová amnestie nezaručuje, že poplatník, který se systematicky dani vyhýbá, své příjmy přizná.

2.2.2. Data pocházející z daňových experimentů

Laboratorním experimentům souvisejícím se zdaněním se v České republice věnuje Masarykova universita v Brně, konkrétně již zmíněná paní Špačková a pan Špalek. Konkrétně v tomto odstavci bude shrnuta jejich studie z roku 2013.

Daňové experimenty nejsou omezeny strachem či studem z možného přiznání daňového poplatníka k provádění daňových úniků jako v případě dotazníkového šetření. Další výhodou je, že v této metodě sběru dat dochází k úplné kontrole experimentálního prostředí a k oddělenému sledování jednotlivých vlivů. Nevýhoda této metody je, že většinou jsou zkoumaní studenti, kteří nemají zkušenosti se skutečnou povinností platit daň. Zkoumané subjekty, tedy daňoví poplatníci, můžou brát experiment jako hru. Poté je otázka, zda jsou informace z experimentu relevantní. Studie Alm, Bloomquist a McKee (2015) vypovídá o tom, že ano, naopak Fomesa a Myles (2012) se s tímto výrokiem neztotožňují.

Daňové experimenty jsou často založeny na základním modelu, jehož autory jsou Allingham a Sandm (1972):

$$E[U] = (1 - p)U(W - \theta X) + pU(W - \theta X - \pi(W - X))$$

kde W značí příjem jedince

tento příjem je zdaněn konstantní sazbou θ .

X je přiznaný příjem, který je vždy menší než W (různé odpočty)

p je pravděpodobnost daňové kontroly, která je předem jedinci známá

$(W - X)$ značí penále, které jedinec bude muset zaplatit, pokud nebude daň odvádět ve správné výši a bude odhalen daňovou kontrolou

penále se počítá jako π z toho nepřiznaného příjmu a π je vždy vyšší než daňová sazba θ ($\pi > \theta$)

Přičemž výše daně, kterou jedinec odvádí státu, se odvíjí od maximalizace očekávaného užitku.

Tento základní model je v práci Andreoniho, Erard, Feinsteina (1998) rozšířen o předpoklad, že pravděpodobnost kontroly není konstantní, ale že se mění v závislosti například na množství odevzdaných přiznání nebo také na odměňovacím systému daňových orgánů.

2.3. Dosavadní zjištěné faktory

Výše zmíněné metody výzkumů, které byly prováděny od roku 1978 a které na sebe navazovaly a prohlubovaly myšlenky motivů, které můžou na daňového poplatníka působit. Obecně lze výsledky těchto studií shrnout, i když často nedošly ke stejným závěrům, a to tak, že (Alm, 2012):

- Čím vyšší pravděpodobnost daňové kontroly, tím nižší míra daňových úniků.
- Čím vyšší penále, tím se mírně zvyšuje ochota platit daň.
- S vyšším příjmem roste ochota platit daň a pokud roste daňová sazba, ochota poplatníka daň odvést se snižuje.

Toto byly nejčastěji zkoumané faktory. K těm méně prozkoumaným patří například systém individuální odměny.

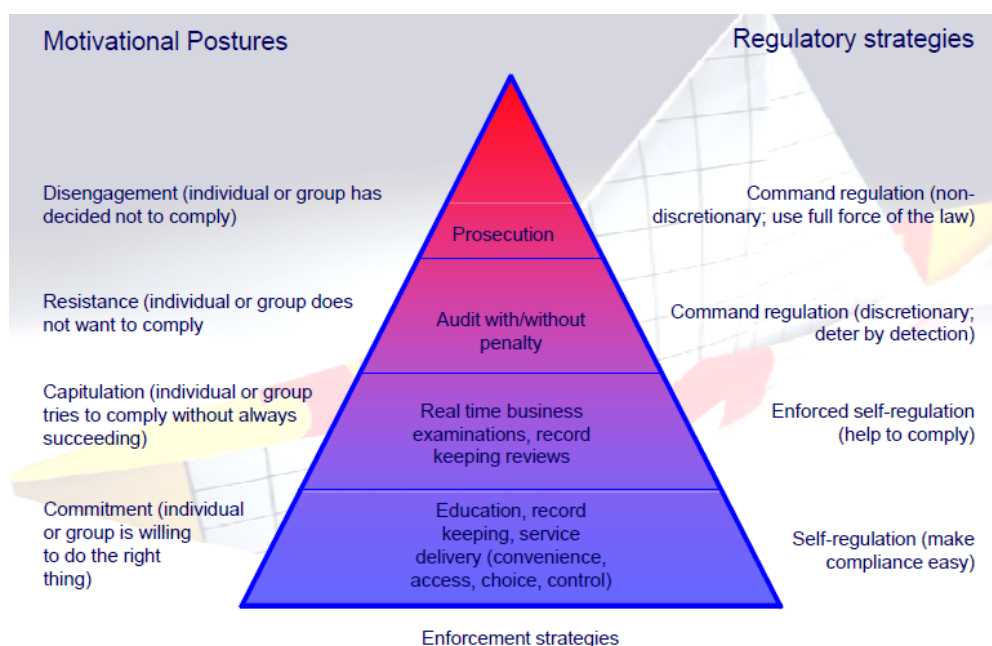
Dalším nezanedbatelným faktorem je složitost daňového systému. Pokud daňový poplatník nemá dostatečné vzdělání, pak i když má zájem odvést daň správně, nemusí se mu to povést. Toto riziko neúmyslného neodvedení daně ve správné výši může snížit součinnost s daňovým poradcem. Nemalé procento daňových poplatníků v České republice si však nemůže dovolit daňového poradce, ale například v USA daňového poradce používá zhruba 60 % poplatníků (Andreoni, Erard, Feinstein, 1998).

Torgler (2002) shrnul mezikulturní experimenty, jejichž cílem bylo zjistit, jak ovlivňují daňového poplatníka společenské normy. Došel k závěrům že:

- Společnost, kde je normou dodržovat daňová pravidla, vidí daňové úniky jako nemorální.
- Pokud mají poplatníci blízké přátele, kteří mají sklon k daňovým únikům, pak je u nich pravděpodobnost spáchání daňového úniku vyšší.
- Dodržování pravidel je vyšší, pokud se v průběhu rozhodování poplatníka o zaplacení daně apeluje na morálku.
- Ve společnosti se silnějším vnímáním společenské soudržnosti je pravděpodobnost dodržení daňových pravidel vyšší.

Dalším velkým tématem, kterým se zabývá autorka mnoha vědeckých studií na problematiku ovlivňování daňových poplatníků Braitwaite, je spolupráce mezi daňovými subjekty a daňovými úřady.

3 Obrázek pyramidy charakteristik poplatníků a nástroje daňových orgánů

Zdroj: Erich Kirchler, University in Vienna, Faculty of Psychology, 2010

O důležitosti vzdálenosti mezi daňovými poplatníky a daňovými orgány jsem již pojednávala v kapitole o dělení faktorů. V této části práce se budu blíže věnovat problematice motivů, které mohou mít vliv na postoj poplatníka.

Nejvyšší počet poplatníků se řadí do skupiny „commitment“, což jsou ti, kteří cítí jako povinnost daň zaplatit. Pokud chce být státní správa efektivní při výběru daní od těchto poplatníků, měla by použít strategii, která poplatníkům maximálně ulehčí dodržovat daňové předpisy. Tento přístup je uplatňován například v USA prostřednictvím IRS, kde na webových stránkách IRS jsou detailní videa, která poplatníkovi radí s daňovým přiznáním krok po kroku. Proto, aby poplatníka zaujala, je video pojato jako příběh, který se dá uchopit lépe než pouze strohé instrukce.

Mimo instruktážní videa se IRS snaží poplatníky motivovat i přes morální apel na to, že placení daní je v pořádku a není správné se vyhýbat daňovým povinnostem. Na webových stránkách je i video, co se stane s poplatníkem, který daně neplatí.

Druhou nejpočetnější skupinou jsou daňoví poplatníci v pyramidě značení jako „capitulation“, kteří uznávají daňové úřady jako legitimní k tomu, aby od nich vybíraly daně. Pro tyto

poplatníky je důležitá autoritativnost daňových úřadů a jsou ochotni s nimi spolupracovat. U této skupiny by měl daňový úřad kontrolovat záznamy, které vedou, protože tito poplatníci potřebují pomoc při dodržování předpisů, tzn. neodvádí daně tak samozřejmě jako skupina první.

Třetí skupinou poplatníků, která již není tak častá, je tzv. „resistance“. Tito poplatníci vyloženě daně platit nechťejí. Potřebují mít nastavená pravidla, která jsou průběžně kontrolována daňovou správou. Tato skupina je charakterizovaná myšlenkou, že daňový úřad je nemožný.

Poslední skupinou je „disengagement“, což je v překladu uvolnění. Tato skupina má odpor k jakékoli spolupráci s daňovým úřadem a s plným vědomím se rozhodla, že platit daně nebude. Jejich myšlenka je, že pravomoci daňových úředníků mohou být pochybné, různá podpůrná opatření působí na tyto poplatníky spíš jako akt ještě větší kontroly. Daňová správa s těmito poplatníky musí zacházet nekompromisně a daňové právo zde využívat v plné síle.

V pyramidě není vykreslena tzv. skupina „game playing“ a to proto, že je nejméně početná. Tito poplatníci žijí v přesvědčení, že zákony nejsou tvořeny jako soubory předpisů, které by se měly dodržovat, ale že slouží k tomu, aby byly využity k jejich prospěchu. Rádi tráví čas tím, že objevují mezery v daňovém zákoně a poté je využívají. Daňová správa dle mého názoru tyto subjekty nedokáže ovlivnit nástroji, které má k dispozici. Těchto subjektů nebude mnoho a myslím, že pokud je hledání daňových mezer jejich hobby, pak by se daňová správa měla snažit dostat je na svou stranu.

2.4. Studie v Arménii a Botsvaně

Na konci první kapitoly rozeberu 2 studie, které se zabývají faktory, které ovlivňují rozhodování daňových poplatníků v Arménii a Botsvaně. Studie byly prováděny v rozvojových zemích, což může mít na rozhodování vliv.

2.4.1. Arménie

Arménie má rozlohu zhruba jako polovina České republiky a žije zde kolem 3 mil. obyvatel, z čehož ekonomicky aktivních je zhruba polovina. V Arménii je vysoká nezaměstnanost 18,5 % s rostoucí tendencí. Arménie v roce 1990 přijala deklaraci o nezávislosti a odpojila se tím od SSSR. Do té doby byla Arménie průmyslová země, která vyvážela stroje a další

techniku. Od přijetí deklarace země začala ekonomicky upadat (Wikipedie, Ministerstvo zahraničních věcí).

Daňový systém vznikl roku 1991, kdy byla Radou ministrů vyhlášena daňová inspekce RA. Arménská daňová soustava je složena z šesti různých daní:

- daň ze zisku – se sazbou 20 %,
- daň z příjmu je rozdělena do pásem, přičemž základní sazba je diferencovaná podle výše měsíčního příjmu:
 - do 80 tis. AMD se sazbou 10 %,
 - nad 80 tis. AMD do 8 tis. ADM,
 - plus 20 % částky převyšující 80 tis. AMD,
- DPH – 20 %,
- spotřební daň,
- daň z majetku – aplikuje se na nemovitosti, dopravní prostředky, sazby podle hodnoty majetku,
- daň z půdy.

Považuji za nezbytné zemi nejprve obecně představit, protože při rozebírání psychologických, demografických a sociálních faktorů, které mohou na poplatníka působit, je ku prospěchu znát, v jakých podmínkách poplatníci žijí a co na ně může mít vliv v kontextu placení daní.

Dle studie, kterou v roce 1999 prováděl McGee, plynou faktory, které nejvíce ovlivňují daňové poplatníky v Arménii, a jsou to zejména nekvalitní služby poskytované veřejným sektorem a neexistence systému pro výběr daní. Arménští poplatníci se v roce 1999 dle studie snažili dani vyhýbat. V Arménii ve 20. století většina pracovníků v místních podnicích nepracovali přes pracovní smlouvy, ale pracovali jako osoby samostatně výdělečné činné. Protože nebyl v Arménii nastaven systém výběru daní, arménští správci daně neměli žádný nástroj, jak odhalit tyto pracovníky, kteří pracovali de facto na černo. Další velká nevýhoda byla, že arménští správci daně neuměli dle interview, které prováděl McGee, dobře účetnictví.

V Arménii byly v minulosti americké podniky, které tyto osoby samostatně výdělečné činné nahlašovaly správcům daně. Na základě této spolupráce od roku 2012 odstartoval projekt, který se snažil o modernizaci daňového systému. Tento projekt byl vytvořen The United States Agency for International Development (USAID) a byl zaměřen zejména na

zefektivnění správy daní a na vybudování IT infrastruktury, která by umožňovala, aby poplatníci mohli posílat svá daňová přiznání v elektronické podobě. Díky pomoci USAID bylo v Arménii založeno 16 poboček daňové správy a call centrum, které denně vyřídí cca 1500 telefonátů. Projekt byl na konci roku 2016 ukončen.

To, že byl projekt úspěšný, potvrzují i různé podnikatelské statistiky. Například ve Zprávě o podnikání – konkrétně v části Snadné placení daní, kterou každý rok vypracovává Světová banka, skončila Arménie v roce 2013 na 73. místě, ale v roce 2015 se umístila na 32. místě.

Další faktor, který poplatníky ovlivňuje, je dle rozhovorů s lidmi, které prováděl McGee, nedostatečná kvalita služeb, která je spojená s korupcí. Nedostatečná kvalita služeb pramení z poznání socialistického systému, který většinu služeb poskytoval zadarmo, ale s přechodem na tržní systém ekonomiky si nyní lidé musí platit většinu služeb sami. Dokonce mají tak malé důchody, že pokud je přepočítáme na kusy chleba, za celý důchod si koupí 50 bochníků.

V Arménii byla také povinná vojenská služba, která však vojákům neposkytovala dost kvalitního jídlo. Důsledkem špatné výživy byl častý chorobný stav vojáků. Zdravotní péči včetně obvazů a dalšího zdravotnického vybavení museli platit rodiče či vojáci sami. Je velmi pravděpodobné, že při tak nízké životní úrovni poplatníci necítí morální povinnost daně platit. Dalším faktorem špatné daňové morálky Arměnců může být ten, že Arménie je prezidentský stát, tj. jednokomorový, kde je méně demokracie, a rozhodování o daňových otázkách je závislé na názoru jedince. Proto dalším úspěchem projektu USAID je zřízení daňové rady, jedinečné veřejně-soukromé platformy pro vládu a podnikatelskou komunitu, jejímž hlavním cílem je projednávání daňových otázek. Tento přístup Arménie může vést k větší demokracii, a tím pádem k větší důvěře poplatníků k vládě a k veřejnému sektoru, což může pozitivně ovlivnit budoucí výběr daní.

2.4.2. Botswana a Jižní Afrika (dnešní JAR)

Další studie se zabývá rozvojovými státy Afriky, zejména Botswanou a Jižní Afrikou. V roce 2009 ji vypracovali Ronald G. Cummings, Jorge Martinez-Vazquez, Michael McKee, Benno Torgler a je zaměřena na faktor výběru daní v souvislosti s důvěrou ve státní instituce. Ve studii poukazují na velký problém nastavení fiskální politiky tak, aby daňové úniky byly co nejnížší při použití pouze kontrolních mechanismů jako je četnost auditu, nebo sankce při

nedodržování daňových zákonů. Pokud nepůjde státní aparát příkladem, pak se daňové úniky nesníží ani při nastavení sebekvalitnějších kontrolních, ani sankčních mechanismů.

Výše zmínění autoři vznesli hypotézu, zda změna vnímání vlády přinese změnu v ochotě dodržovat zákony. Zajímavé na této studii je mimo jiné to, že v ní byly použity různé výzkumné metody, které se vhodně doplňují. Jedná se zejména o dotazníková šetření a o interview.

Autoři data sbírali během roku 1999. Výsledkem je, že se potvrdila hypotéza, že čím vyšší je individuální důvěra ve vládu a v její schopnosti spravovat stát, tím se zvyšuje ochota platit daň. Tato studie byla také zajímavá v tom, že zkoumala dvě země, které mají relativně stejný daňový systém, ale rozdílný politicko-historický kontext.

Obě země mají podobný systém jak prosazovat dodržování daňových zákonů, obě využívají srážkovou daň u zdroje a obě sbírají údaje o daňových poplatnících z daňového přiznání. V čem se tedy liší? V tom, že v Jižní Africe je více daňových úniků a menší ochota platit daň i přes to, že v Jižní Africe jsou daňové úniky velmi tvrdě trestány. Ty větší daňové úniky jsou disciplinárně medializovány, aby odstrašili dalšího potencionálního neplatiče. Na rozdíl od Jižní Afriky je Botswana shovívavější a dokonce v roce 1999 provedla daňovou amnestii, přesto dosahuje vyšších daňových výnosů.

Budeme-li hledět na kvalitu poskytování služeb státem a na politickou stabilitu obou zemí, pak zjistíme, že Botswana sice má mírnější reparace při daňovém úniku, ale na druhou stranu je to stabilní stát přezdívaný „Klenot Afriky“, který byl do roku 1966 britskou kolonií, ale kde byla vždy demokracie. Také všechny vládní změny a státní reformy probíhají bez krvelačných nepokojů. Možná je to i složením obyvatelstva, kde převládá kmen Tswana, což je silné jádro společnosti, které má vliv na obyvatele, a tudíž oslabuje politickou moc. V této studii se projevují další faktory, a to jak společenská zodpovědnost, tak vztah k vlastní vlasti.

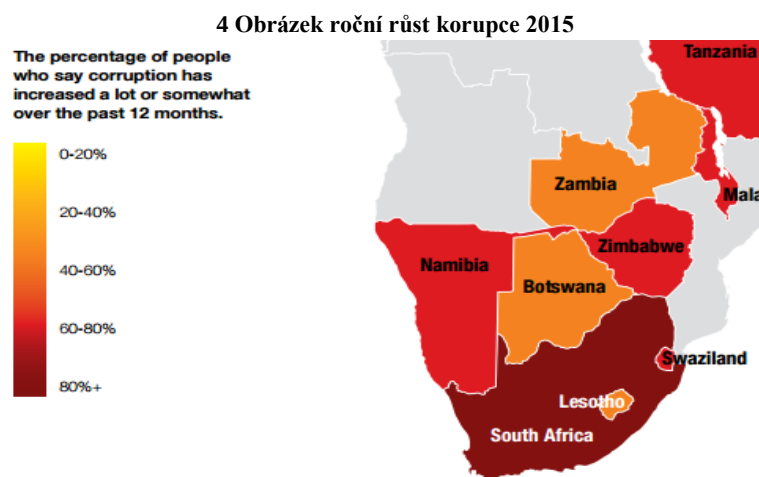
Protipól k Botswaně je právě Jižní Afrika, která je známá apartheitem a občanskou válkou mezi černým a bílým obyvatelstvem. Tyto události nenávratně poškodily vztah obyvatel k tamní vládě, zapříčinily ztrátu důvěry a snížily vztah obyvatel k dané zemi.

Toto sociálně-politické rozpoložení prokazuje i index míry korupce z roku 1999, kde se mnohem lépe vedlo Botswaně. Také výsledky z roku 2015 potvrzují výše napsané. Ve všech měřeních souvisejících s korupcí ve veřejné správě vede Botswana jako země s nejnižší

korupcí v Africe. Zajímavé také je, že Botswana je na prvním místě hodnocení negativity korupce. Jižní Afrika se umístila zhruba vprostřed.

Podle průzkumů je nejvíce korupce u policie, daňové úřady skončily na 4. místě s 37 % (Transparency International, 2015).

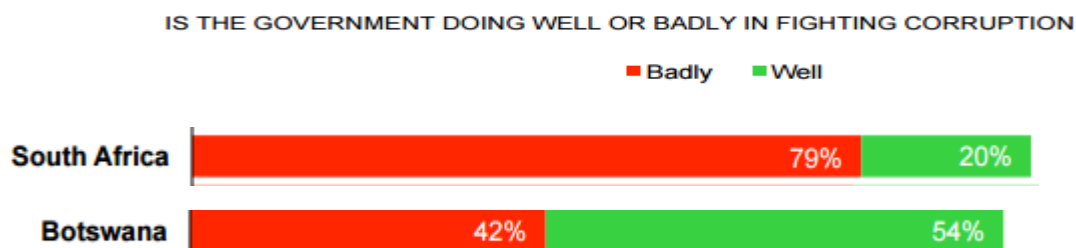
Obrázek č. 4 zobrazuje, že od roku 1999, kdy byl proveden první průzkum měření korupce, se u Jižní Afriky nic nezměnilo a preference občanů stále rostou. I u Botswany vzrostlo vnímání korupce, ale ne tak markantně jako u Jižní Afriky

Zdroj: <http://www.transparency.org>

Obrázek 5 zobrazuje, jak si lidé myslí, že vláda je úspěšná v boji s korupcí. Botswana je na tom ze všech afrických zemí s 54 % nejlépe.

5 Obrázek Jak vláda bojuje s korupcí

Zdroj: <http://www.transparency.org>

Závěr studie o Botswaně a Jižní Africe potvrdil, že Botswana má vyšší kvalitu institucionální struktury, vyšší důvěru ve vládu, a s tím spojenou nižší míru daňových úniků.

3. Země a jejich zkušenosti s psychologickými faktory

Osobně si myslím, že dnešní společnost, která je zvyklá si z pohodlí domova objednat oblečení, ale i zubaře, preferuje komunikaci s daňovými úřady přes internetu – on-line. Česká daňová správa má velké mezery v tzv. user friendly rozhraním, což je rozhraní, ve kterém se daňový poplatník cítí dobře, intuitivně se vyzná v rozložení webové stránky a když se náhodou ztratí, buď si pustí video s přesným návodem, a nebo se přes online chat zeptá úřednice.

3.1. ČR – daňový portál

Elektronizace české daňové správy je nedostačující a podle mého názoru nereflektuje dobu. I toto může být jeden z faktorů, který ovlivňuje poplatníka v poctivosti přiznání a zaplacení daně. Dnes se všechny velké firmy, malé firmy ale i živnostníci snaží nabízet co nejlepší služby, protože při zvyšující se konkurenci je kvalitní servis, který zahrnuje projev úcty k zákazníkovi a vstřícnost k jeho potřebám, ten nejlepší nástroj, jak si svého zákazníka udržet. Nejsem toho názoru, že stát se má řídit jako firma, ale nevidím důvod, proč by se měl chovat nadřazeně, a ne jako partner.

Z vlastní zkušenosti můžu říct, že chování daňových úřadů se začíná měnit k lepšímu s tím, jak přicházejí do státní správy mladí lidé, kteří nejsou poznamenáni socialismem. To je spjaté i s postupnou snahou se více přiblížit daňovým poplatníkům. Od roku 2015 je povinně zavedeno posílání elektronických daňových přiznání právnických osob státní správě. Byl také vypracován Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020. Tato opatření tlačí na modernizaci elektronizace státní správy.

Ve Strategickém rámci rozvoje veřejné správy v ČR by měla Česká republika do roku 2020 mít dokončenou elektronizaci veřejné správy, zvláště daňového portálu, který by měl být propojený se systémem sociálního pojištění, což by poplatníkům usnadňovalo orientaci v platbách a v podávání různých přehledů a formulářů.

Ministerstvo financí v čele s Andrejem Babišem v červnu 2016 vypracovalo projekt Moderní daňový systém, který má za cíl zejména snížit nepřiznané tržby a daňovou mezeru DPH. Splněním těchto cílů se zvýší efektivita a spravedlnost výběru daní a narovnájí se podmínky pro férové podnikání. Nástrojem by mělo být zejména zjednodušení daňového systému, předpisů, také větší elektronizace a proklientský přístup daňového informačního systému,

který má název MOJE DANĚ. Moje daně se velmi přibližuje daňovým portálům jiných vyspělých zemí. V projektu Moje daně má být zaveden také „daňový kiosk“, který by měl fungovat jako virtuální finanční úřad, a dokonce by se mělo zjednodušit daňové přiznání pro zaměstnance, a to ve zkrácení rozsahu daňového přiznání jen na 2 stránky. Moje daně mají být kompletně hotové v roce 2020.

Elektronizace daní je dle mého názoru cesta, jak jít vstříc daňovým poplatníkům, jejich potřebám a jak jim šetřit čas. Ruku v ruce s elektronizací jde i zjednodušování daňových předpisů. Tato opatření můžou v budoucnosti zvýšit důvěru poplatníků ke státní správě, a tím zvýšit odvod daní.

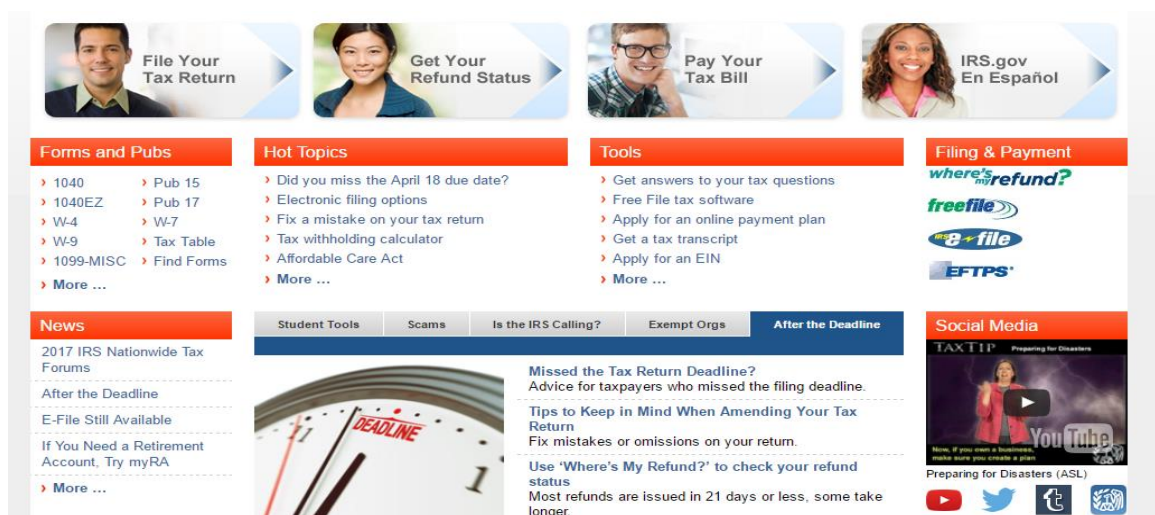
3.2. USA – IRS

Kořeny the Internal Revenue Service (IRS) sahají až do roku 1862. IRS je státní organizace, která se však roku 1998 začala reorganizovat až do dnešní podoby, kdy je tato instituce velmi podobná instituci v soukromém sektoru, protože se chová jako společnost ke svým zákazníkům, tudíž snaží se maximálně uspokojit zákaznickovy potřeby. Aby IRS znala zákaznickovy potřeby, pravidelně sbírá data z různých dotazníků, anket, či jiných empirických měření. Také si jako jedna z prvních daňových správ uvědomila, že výběr daní nezabezpečí jen zvedající sazby daně, nárůstem kontrol a vyššími sankcemi, ale hledala i další faktory, zejména ty psychologické.

IRS si také uvědomila, že je lepší správně alokovat výdaje pro zajištění vyšších příjmů způsobené dobrovolným dodržováním daňových předpisů, než mít vyšší náklady na daňové kontroly.

Mimo provádění výzkumů různých faktorů, které mají na poplatníka vliv, vidím další pozitivum v přístupu IRS k jejich webovým stránkám, které jsou na první pohled klientské a evokují v poplatnících lidskost a morální povinnost. Někdy ani nemusíte mít pocit, že jste na webu daňové správy. Úvodní webová stránka je vidět na obrázku č. 6.

6 Obrázek webové stránky USA FÚ

Zdroj: <https://www.irs.gov/>

Na stránkách jsou různá videa, platební terminál, který poplatníkům umožňuje ihned platit svůj daňový závazek.

I přes klientský přístup daňové správy v USA je daňová mezera relativně velká. V roce 2010 činila daňová mezera 458 miliard dolarů a v roce 2006 „jen“ 450 miliard dolarů (irs.gov, 2010).

3.3. Velká Británie

Například daňová správa ve Velké Británii spolupracuje se soukromým sektorem prostřednictvím daňových poradců, kteří byli daňovou správou vybráni (je jich zhruba 30) a kteří spojují daňovou správu a daňového poplatníka.

Ve Velké Británii se daňová správa nazývá HM Revenue and Customs (HMRC). A i tato instituce se snaží co nejvíce přizpůsobit potřebám svých daňových poplatníků, za což byla pochválena OECD ve zprávě o Tax Administrative z roku 2015.

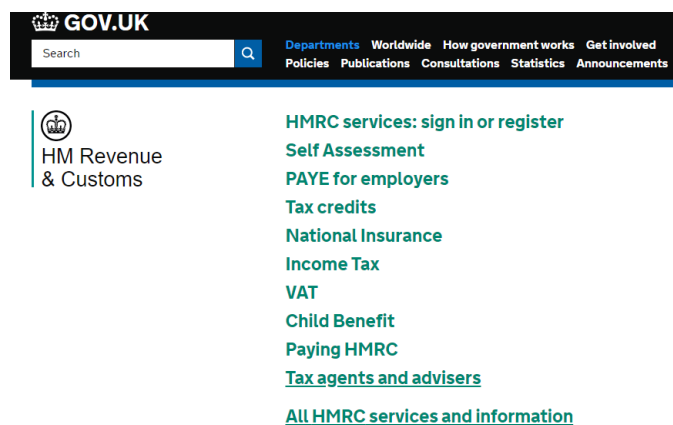
Od roku 2015 se HMRC snaží do své agendy zavést nejmodernější technologie, aby usnadnila daňovým poplatníkům procedury spojené s platbou daní. Zejména zavedla 4 nové online oblasti a to:

- Platbu přes platební bránu,
- Digital – Self Assessment – což je forma emailové komunikace s poplatníkem,

- Your Tax Account – je to účet poplatníka, stejně jako u nás daňová informační schránka, jen Your Tax Account má více funkcí a umožňuje přehled o stavu všech daní,
- Agent Online Self-Serve – to je služba, která poskytuje součinnost mezi soukromým a veřejným sektorem, de fakto se jedná o poradenství.

Na obrázku č. 7 je jiná podoba webových stránek daňové správy. Webové stránky sice nejsou tak uživatelsky atraktivní jako stránky IRS, nicméně obsahují mnoho užitečných záložek a jsou hodně zaměřeny na výuku daňových poplatníků.

7 Obrázek webové stránky FÚ UK

Zdroj: <https://www.gov.uk/>

Tyto vstřícné kroky HMRC jistě daňoví poplatníci ocení.

3.4. Austrálie – ATO

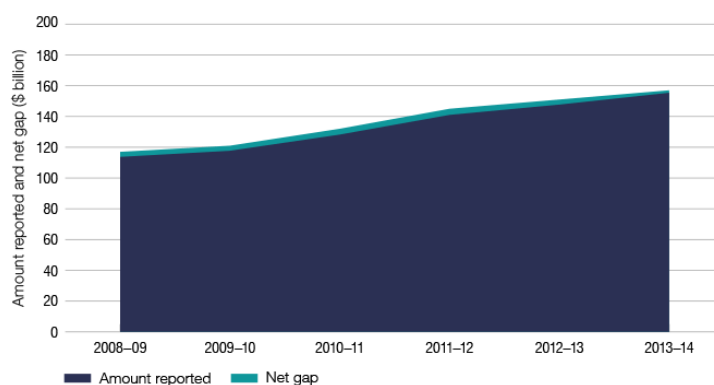
Podle mého názoru australská daňová správa poskytuje daňovým poplatníkům nejlepší servis z daňových správ prezentovaných v této práci, což může souviset s tím, že ATO systematicky pracuje na vyhodnocování faktorů, které na poplatníka v oblasti daní působí a snaží se mu vyjít vstříc. Myslím, že mnoho úsilí do odhalování faktorů vložila australská profesorka Valerie Braithwaite, která v ATU přímo pracovala a z jejíchž zdrojů často čerpám.

Na webových stránkách ATO je sympatické, že ihned na úvodní stránce je ikonka online chat s asistentkou, která v případě potřeby rychle reaguje. Na stránkách jsou videa, která vedou daňového poplatníka krok za krokem až k úspěšnému vyplnění daňového přiznání. Dokonce

poplatník může on-line sledovat stav zpracování svého daňového přiznání. Jako další výhodu jejich webových stránek vidím daňovou kalkulačku, kde si poplatník může předběžně spočítat, kolik na daních zaplatí. V grafu č. 2 je vidět, že systematická práce ATO v oblasti daňových úniků nese své plody. Z grafu lze vyčíst, že daňová mezera je vůči celkovým daňovým příjmům malá a navíc má zmenšující se tendence.

.

2 Graf daňová mezera Austrálie

Zdroj: <https://www.ato.gov.au/>

3.5. Jižní Afrika

Zajímavostí je, že i přes rozebranou studii, která se nachází v horní části práce a je z roku 1999 a přes vysoký korupční index z roku 2015, je ve studii OECD Jižní Afrika (2015) pochválena za inovativní přístup daňové správy, která vyvinula mobilní aplikaci, přes kterou lze podávat daňové přiznání, a také zlepšila službu, která daňovým poplatníkům pomáhá při vyplňování daňového přiznání tak, že pokud daňový poplatník zavolá na infolinku, tak ta je schopna se napojit přímo na jeho daňové přiznání a interaktivně daňovým poplatníkům pomoci s vyplněním (Tax administration, 2015).

Touto kapitolou končí teoretická část, která byla zaměřena na dosud zjištěné poznatky o faktorech, vědeckých výzkumných metod a přístupu státních správ. Státní organizace jako je americké IRS, britské HCMR nebo australské ATO jsou příkladem toho, že systematický sběr dat o daňových mezerách, ne pouze ve smyslu mezery DPH, ale také sběr neempirických dat pomocí různých průzkumů, napomáhá ke zjištění determinantů, které ovlivňují chování poplatníků v oblasti placení daní. Pokud dochází k implementaci takto zjištěných faktů do daňové správy tím správným způsobem – například vývojem a elektronizací webových

stránek daňových portálů, přístupem pracovníků daňové správy – pak může v delším horizontu docházet ke zvyšování dobrovolného dodržování daňových předpisů, jak vyplývá z průzkumů ATO. Samozřejmě otázkou je, jak se pozitivní změna státní správy projeví napříč odlišnými kulturami a historickými kontexty daných zemí. Každá země má jiný lék proti daňovým únikům. Některé zemi může pomoci vyšší vzdělávání obyvatel, někde důslednější tlak na všeobecnou morálku. Důležité také je, aby vlády šly svým daňovým poplatníkům příkladem.

4. Praktická část – dotazníkové šetření

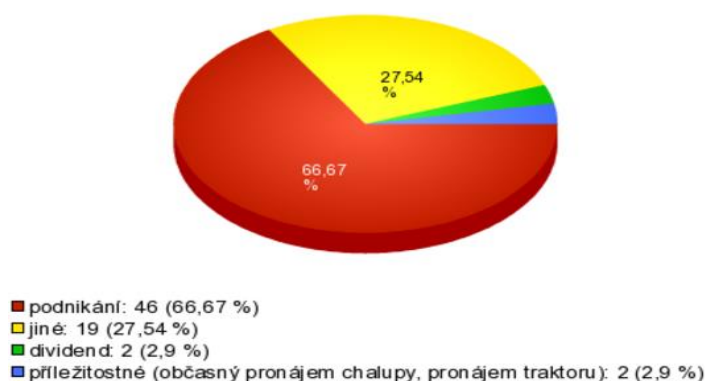
Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaké faktory působí na daňového poplatníka, konkrétně OSVČ, rezidenta ČR. Mnoho faktorů, jako například pravděpodobnost daňových kontrol nebo výše sankcí, již bylo empiricky zkoumáno a analyzováno, proto se na tyto faktory moje práce nevztahuje. V dotazníkovém šetření jsem se zaměřila na vliv státní správy (elektronizace) na daňové poplatníky, dále mě zajímal vliv chování politiků (alokace veřejných zdrojů) a pocit morální povinnosti.

4.1. Obecné představení dotazníku a postupu dotazníkového šetření

Diplomová práce je zaměřena na OSVČ, rezidenty České republiky. Tato skupina poplatníků byla vybrána cíleně proto, že dle veřejného mínění má největší tendence k nesprávnému vyplnění daňových přiznání ať už záměrně, či vinou nedopatření.

Dotazník byl vytvořen na stránkách vyplnto.cz a byl publikován od 14.5. – 1.6.2017. Vytyčila jsem si množství respondentů, kteří mi budou stačit pro analýzu dat. Toto množství bylo stanoveno na minimálně 30 respondentů, celkový počet vyplněných dotazníků je 69 ks. Zajímavé je, že návratnost dotazníků je 67,4 %, což může být způsobeno tím, že dotazník si otevřela osoba, která neměla být oslovena, pravděpodobně tedy zaměstnanec. Mírné zkreslení dotazníkového šetření může být způsobeno právě tím, že ho vyplňovali i zaměstnanci, což je patrné hned z první otázky, kde 27,54 % respondentů uvedlo jako odpověď jiný zdroj příjmů.

1 Graf výše příjmů a druh činnosti

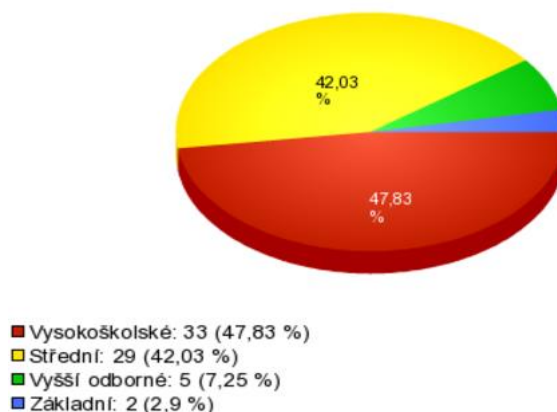

Zdroj: Vlastní zpracování

V dotazníku je celkem 20 otázek, kde jsou většinou uzavřené otázky typu ANO/NE. Průměrná délka vyplňování je 3 minuty a 14 sekund. Celý dotazník je umístěn v příloze diplomové práci.

První dvě otázky se zaměřují na základní identifikaci respondentů, zbytek otázek je již směřován k faktorům. Druhá otázka je zaměřena na vzdělání daňových poplatníků. Nejvyšší počet respondentů má vysokoškolské vzdělání a to celých 47,83 %.

4 Graf stupeň vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka třetí se ptá, proč poplatník daně platí. Odpovědi potvrzují silný vliv sankcí na daňového poplatníka. Pouze 18,84 % respondentů platí daně proto, že to tak cítí. Tento trend vystihuje státy jako Austrálie, USA, Velké Británie a dalších, které se snaží v poplatníkovi vzbudit pocit morální povinnosti platit daně jak prostřednictvím jejich webových stránek, tak i změnou vztahu mezi finančními úřady a daňovým poplatníkem, který se stává vstřícnější.

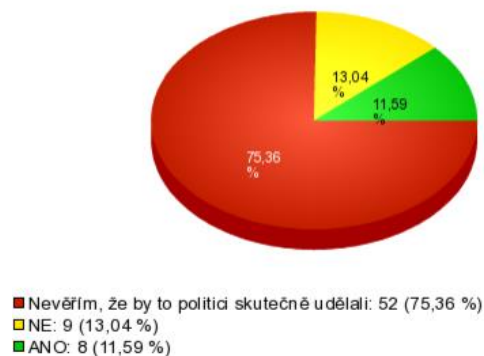
5 Graf hlavní důvody proč daňoví poplatníci platí daně

Zdroj: Vlastní zpracování

Čtvrtá otázka poukazuje na to, jaká ve společnosti panuje důvěra ke slibům politiků. Vliv politiky na chování poplatníků při rozhodování o tom, zda daně zaplatí ve správné výši nebo ne, je také v diplomové práci rozebírán a graf č. 6 tezi podporuje.

6 Graf Jste ochotný platit vyšší daň, když jste si jistý, že tyto peníze budou použity na zajištění kvalitnější zdravotní péče, lepší školství, či zajištění péče pro seniory, či jiné služby pro veřejnost?

Zdroj: Vlastní zpracování

Pátá otázka byla také orientovaná na politiku a na důvěru, kterou mají k vládě daňoví poplatníci, protože i to může být faktor, který ovlivňuje daňové poplatníky. Bohužel z grafu č. 7 vyplývá, že 78,26 % respondentů politikům nevěří a z této otázky vyplývá i nechuť daňových poplatníků neplatit daně, což může souviset s historickým kontextem ČR, s českou mentalitou, morálními zásadami.

7 Graf vliv politického faktoru na placení daní

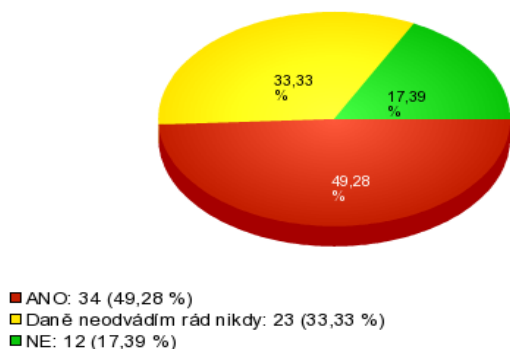

Zdroj: Vlastní zpracování

Šestá otázka, stejně jako dvě předešlé, je orientovaná na to, jak politika působí na daňové poplatníky. Z grafu č. 8 vyplývá, že až 49,28 % dotázaných by daně platilo raději, kdyby politici neměli korupční aféry. Tato otázka je zakomponovaná do hypotézy číslo osm. Pokud

budeme výsledky z otázky pět aplikovat na všechny OSVČ v ČR, tak poté výsledky nebudou tak jednoznačné.

8 Graf Vliv korupce na rozhodování o placení daní

Zdroj: Vlastní zpracování

Z dotazníkového šetření obecně vyplynuly body, které je třeba v České republice změnit, aby se daňové výnosy zvýšily bez toho, aby se musela zvyšovat sazba daně. Jde zejména o veřejné služby, které poskytuje stát, a které jsou hrazeny z daní. Konkrétně se jedná o snížení míry korupce, transparentnější a účelovější nakládání s veřejnými zdroji a o uživatelskéjší přístup k daňovým poplatníkům.

Z otázek číslo 9, 10, 11 a 15 plyne, že daňoví poplatníci by chtěli s finančními úřady komunikovat více elektronicky, ale na druhou stranu nemají zprovozněné datové schránky. Až 85,51 % daňových poplatníků by uvítalo, kdyby již nemuseli na FÚ chodit, ale pouze 30,43 % dotázaných má datovou schránku zprovozněnou.

1 Tabulka Souhrn otázek týkajících se elektronizace v % vyjádření

Souhrn otázek týkajících se elektronizace v % vyjádření

	9. otázka Při komunikaci s úřady ohledně daňového řízení, jste spokojeni s jednáním a s poskytnutím součinností finančních úřadů?	10. otázka Uvítal byste, kdybyste již nemusel chodit na FÚ, ale správu svých daní byste mohl dělat z domova online (veškerá podání, řešení problémů s FÚ, online platby,...)?	11. otázka Máte zřízenou datovou schránku?	15. Vadilo by Vám, kdybyste musel od příštího roku povinně odevzdávat daňové přiznání elektronicky?
ANO	44,93	85,51	30,43	15,94
NE	30,43	7,25	66,67	76,81
Jiná odpověď	24,64	7,25	2,90	7,25

Zdroj: Vlastní zpracování

Také otázka číslo 12 je zaměřena na využití elektronických služeb při komunikaci s FÚ. Až 66,67 % dotázaných preferuje komunikaci s úřady právě elektronickou cestou. 23,19 % dotázaných komunikuje raději osobně a zbytku daňových poplatníků je to jedno.

Znalost toho, že daňoví poplatníci chtějí více využívat elektronické služby při komunikaci s FÚ, dává FÚ do rukou nástroj, který může být využit právě k tomu, aby daňoví poplatníci platili ve správné výši daně. Na webové stránky FÚ mohou být umístěna videa, na kterých bude prakticky vysvětleno a ukázáno, jak správně vyplnit daňové přiznání, dále tam mohou být motivační videa, která v poplatníkovi vyvolají pocit morální povinnosti daň zaplatit.

Z dotazníku také vychází najevo, že daňoví poplatníci nemají negativní postoj k zavedení povinnosti mít datovou schránku a komunikovat s úřady přes ně. Až 76,81 % respondentů uvedlo, že by jim nevadilo příští rok podávat daňové přiznání přes datovou schránku.

4.2. Testování stanovených hypotéz

V další části praktického zaměření jsem se zabývala hypotézami. Celkem jsem si jich stanovila sedm. Většinu hypotéz jsem řešila kontingenční tabulkou, kde jsem stanovila skutečné četnosti a následně je porovnávala s těmi očekávanými četnostmi, které by nastaly, pokud by platila nulová hypotéza. Neboli jsem testovala hypotézy pomocí metody chí-kvadrátu dobré schody (Dostál, 2016/17). Alternativní hypotéza je vždy negace nulové hypotézy. Následně jsem vypočítala p-hodnotu, kterou jsem porovnávala se stanovenou hladinou významnosti, která byla stanovena na 0,05. Znamená to, že pravděpodobnost, že by

pozorované rozdíly i závislosti vznikly pouze náhodou, je menší než 5 %. Dotazník se u většiny otázek skládal ze tří možných odpovědí: ANO, NE a třetí odpověď. Pro účely analýzy dat jsem stanovila, že třetí odpověď je rovna odpovědi NE.

Níže jsou stanovené hypotézy:

- 1) Daňový poplatník daně neplatí proto, že se mu nelíbí, na jaký účel jsou využívány.
- 2) Daňový poplatník daně neplatí proto, že ve vládě nejsou jimi zvolení politici.
- 3) Daňoví poplatníci neplatí daně proto, že se jim nelíbí chování státní správy.
- 4) Daňoví poplatníci neplatí daně proto, že za to nic nedostanou.
- 5) Vysokoškolsky vzdělaní daňoví poplatníci se více vyhýbají daním.
- 6) Daním se více vyhýbají ti daňoví poplatníci, kteří využívají služeb daňového poradce.
- 7) Jaká je závislost mezi tím, proč daňový poplatník platí daně a tím, jestli je patriot.
- 8) Daňoví poplatníci budou daně platit raději, pokud se sníží korupční chování politiků.

Hypotéza č. 1 zkoumá, zda existuje závislost mezi tím, že poplatník neplatí daně a tím, na jaké účely jsou využívány prostředky, které se z daní vyberou. Hodnota chí-kvadrátu dobré shody vyšla 0,396. Tato hodnota je větší než mnou stanovená hladina významnosti 0,05, a proto nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu. Chí-kvadrát test dobré shody prokázal, že je vztah mezi neplacením daní a účelu využití příjmů, které z daní plynou.

Dále jsem zkoumala, jaká míra závislosti je mezi těmito dvěma veličinami. Proto abych mohla určit, jak silná je závislost, jsem si zvolila Fí koeficient, který nabývá hodnot -1 a 1 a používá se při čtyřpolní tabulce. Fí koeficient u hypotézy č. 1 vyšel 0,102, což značí velmi slabou závislost (geoinovace.data.quonia.cz).

Celkový model u hypotézy č. 1 má však malou statistickou významnost, a to z toho důvodu, že nejsou splněny předpoklady pro použití chí-kvadrátu dobré shody, protože četnost musí být vždy vyšší než 5 a v kontingenční tabulce u hypotézy č. 1 vychází četnost 0 a 4.

2 Tabulka závislosti mezi využitím fin. prostředků a neplacení daně

Chí-kvadrát test + Fí koef.

Je v pořádku neplatit daně	Spokojenost s účelem použití		Celkový součet
	ANO	NE	
ANO	0	10	10
NE	4	55	59
Celkem	4	65	69

Fí koeficient

P-hodnota	0,396
Zvolená hladina významnosti	0,05
Fí koeficient	0,102

Druhá nulová hypotéza zní: Daňový poplatník daně neplatí proto, že ve vládě nejsou jimi zvolení politici. Tato hypotéza nebyla hodnocena pomocí kontingenční tabulky a chí-kvadrátu dobré shody, ale na otestování platnosti hypotézy byla použita regresní analýza.

Regresní analýza vyžaduje nedisochometrické údaje, které jsou v tomto případě slovní. Proto jsem musela převést odpovědi ANO/NE na kvantitativní údaje, což jsem provedla tzn. umělými (dummy) proměnnými, kde ANO=0 a NE=1 a 3. odpověď je = 0.

Pomocí regresní analýzy jsem vyhodnotila, že politická strana objasňuje chování daňového poplatníka při zaplacení, či nezaplacení daní pouze z 0,16 % a vyhodnotila jsem model jako statisticky nevýznamný, protože stanovená hodnota významnosti 0,05 byla menší než hodnota Significance F, která vyšla 0,75 a celková síla závislosti je pouhé 4 %.

3 Tabulka regresní analýza

REGRESNÍ STATISTIKA		
Multiple R	0,039936153	síla těsnosti závislosti mezi y a exogenní proměnnými
R Square	0,001594896	Vysvětlení variability endogenní pomocí regresní funkce

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	1	0,014705882	0,014705882	0,10543131	0,746433665
Residual	66	9,205882353	0,139483066		
Total	67	9,220588235			

Třetí hypotéza se zajímala o to, jaký vliv má na daňové poplatníky v otázce placení daní chování finančního úřadu. 44,93 % daňových poplatníků je se součinností a chováním finančních úřadů spokojená, což je více než těch, kteří nejsou spokojeni. Nespokojených daňových poplatníků je 30,43 % a zbytek odpověděl, že nemůže chování FÚ posoudit. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že chování FÚ vůči daňovým poplatníkům se začíná zlepšovat. Já osobně jsem se nesetkala s nevstřícným chováním od FÚ.

4 Tabulka závislosti mezi chováním FÚ a názorem na neplacení daní

Chí-kvadrát test + Fí koef. - hyp. 3

Je v pořádku neplatit daně	Spokojenost s chováním FÚ		Celkový součet
	ANO	NE	
ANO	3	7	10
NE	28	31	59
Celkem	31	38	69

Fí koeficient

P-hodnota	0,305
Zvolená hladina významnosti	0,05
Fí koeficient	0,1235

Tato hypotéza byla opět řešena přes kontingenční tabulku a chí-kvadrát test dobré shody. Znění nulové hypotézy je: Daňoví poplatníci neplatí daně proto, že se jim nelíbí chování státní správy. P-hodnota vyšla 0,305, což je více než zvolená hladina významnosti 0,05, takže nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu. Koeficient závislosti je 0,123, což značí slabou závislost mezi proměnnými.

Další hypotéza byla formulována tak: Daňoví poplatníci neplatí daně proto, že za to nic nedostanou. Tato hypotéza byla stanovena proto, že zavedením elektronické evidence tržeb bude zaveden systém účtenkové loterie, kde bude moci každý účastník vyhrát měsíčně až 25 tis. Kč. Účtenková loterie má omezit daňové úniky tím, že zákazníci budou chtít od prodávajícího doklad o zaplacení a prodávající tedy bude muset prodej zaevidovat prostřednictvím EET. Tento systém dlouhodobě funguje na Slovensku a také na Taiwanu (www.mfcr.cz)

Pokud by nulová hypotéza byla zamítnuta, tak v budoucnu by se zavedením systému úctenkové loterie neměly příjmy z výběru daní zvýšit, protože daňové poplatníky by nemotivovala odměna.

Do této kontingenční tabulky jsem nezahrnovala odpovědi: Je mi to jedno, protože u této hypotézy je tento typ odpovědi hodně zavádějící. Bohužel ani zde není dodržena podmínka chí-kvadrátu a to četnost pozorování alespoň 5.

5 Tabulka závislosti mezi pobídkou a názorem na neplacení daní

Chí-kvadrát test + Fí koef. hyp. 4

Je v pořádku neplatit daně	Budu platit raději daně, když za to něco dostanu		Celkový součet
	ANO	NE	
ANO	1	9	10
NE	11	35	46
Celkem	12	44	56

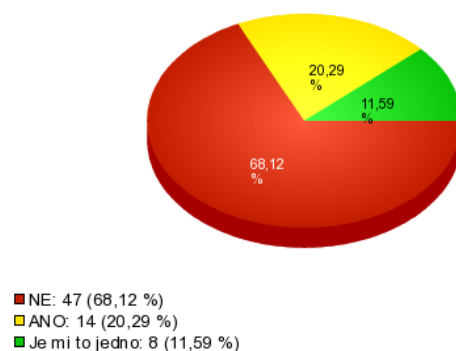
Fí koeficient

P-hodnota	0,331
Zvolená hladina významnosti	0,05
Fí koeficient	0,11699

Nulová hypotéza, a tedy závislost mezi možnou výhrou a mezi placením daní, se nedá zamítnout na stanovené hladině významnosti 0,05, protože p-hodnota je 0,331. Fí koeficient závislosti je 0,117, což značí malou závislost. Tento výsledek podporuje i graf č. 9, kde 68,12 % daňových poplatníků odpovědělo, že nebudou raději platit daň i přesto, že můžou něco vyhrát.

9 Graf postoje poplatníků k výhře

Platily by se Vám daně raději, kdybyste měl možnost díky tomu, že odvedete správnou výši daně, vyhrát například automobil?

Zdroj: Vlastní zpracování

Nulová hypotéza č. 5 zní: Vysokoškolsky vzdělaní daňoví poplatníci se více vyhýbají daním. Největší skupinou dotazníkového šetření tvoří právě vysokoškolsky vzdělaní daňoví poplatníci. Ostatní stupně vzdělání jsem proto sloučila do jedné skupiny. U této hypotézy byly splněny předpoklady a p-hodnota zde vyšla relativně vysoká 0,864, proto nemůže být nulová hypotéza zamítnuta na hladině významnosti 0,05. Oproti mému předpokladu, že Fí koeficient vyjde vysoký, je nakonec velmi malý, a to 0,021, což svědčí o velmi slabé závislosti.

6 Tabulka vliv vzdělání na daňové úniky

Chí-kvadrát + Fí koef. hyp. 5

VŠ/Ostatní	Jsou v pořádku daňové úniky		Celkový součet
	ANO	NE	
VŠ	5	28	33
Ostatní	6	30	36
Celkem	11	58	69

Fí koeficient

P-hodnota	0,864
Zvolená hladina významnosti	0,05
Fí koeficient	0,021

Šestá nulová hypotéza byla stanovena tak, že daňoví poplatníci, kteří využívají služeb daňového poradce, se více vyhýbají daním. Toto chování je předpokládáno proto, že tito poplatníci nemusí morálně cítit povinnost odvádět daně ve správné výši, protože mají daňového poradce, který je morální povinnosti zbaví. Chí-kvadrát test dobré shody u této

hypotézy je 0,292 a stanovená hladina významnosti je opět 0,05. Nemůžeme tedy tuto nulovou hypotézu zamítnout. P-hodnota 0,292 je nízká, ale při dopočítání Fí-koeficientu musím konstatovat, že závislost je 0,127, což je opět velmi slabí závislost.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že 38 % daňových poplatníků využívá služeb daňového poradce, což je ve srovnání s Austrálií a USA poloviční množství. Otázka je, zda daňoví poplatníci využívají jejich služeb z toho důvodu, že služby nabízejí levněji, nebo že mají víc složitý daňový systém.

7 Tabulka vztah mezi daňovým poradcem a názoru na neplacení daně

Chí-kvadrát test + Fí koef. hyp. 6

Je v pořádku neplatit daně	Máte daňového poradce		Celkový součet
	ANO	NE	
ANO	5	6	11
NE	17	41	58
Celkem	22	47	69

Fí koeficient

P-hodnota	0,292
Zvolená hladina významnosti	0,05
Fí koeficient	0,127

Sedmá stanovená hypotéza zní: Jaká je závislost mezi tím, proč daňový poplatník platí daně a tím, jestli je patriot. Nulová hypotéza je stanovená tak, že daňový poplatník, který se považuje za patriota, platí daně z toho důvodu, že to cítí jako morální povinnost. Tento předpoklad testoval vliv morálního působení na daňového poplatníka.

8 Tabulka vliv vlastence na důvod placení daní

Chí-kvadrát test + Fí koef. hyp. 7

Jste vlastenec	Z jakého důvodu platíte daně		Celkový součet
	Dodržuji zákony, bojím se problémů	Cítím to jako občanskou povinnost	
ANO	25	9	34
NE	25	4	29
Celkem	50	13	63

Fí koeficient

P-hodnota	0,215
Zvolená hladina významnosti	0,05
Fí koeficient	0,156

V této analýze jsem vyloučila odpověď nevím na otázku, zda jste vlastenec, protože nepovažuji odpověď nevím, co je vlastenec, za rovnou odpověď ne, proto je součet četností 63. P-hodnota je 0,215, proto na hladině významnosti 0,05 nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu. Koeficient Fí je 0,156, což značí slabou závislost, ale ze všech zkoumaných faktorů v mé diplomové práci je tato závislost nejsilnější.

Poslední hypotéza č. 8 se zabývá již avizovanou otázkou, a to otázkou č. 6 v dotazníku. Tato kontingenční tabulka analyzuje vztah mezi korupčním chováním politiků a neochotou daňových poplatníků platit daně. Nulová hypotéza zní: Daňoví poplatníci budou daně platit raději, pokud se sníží korupční chování politiků.

Při analýze samostatné otázky a sestavení grafu může dojít k chybné dedukci. Pokud zobecníme výsledky pomocí metody chí-kvadrátu testu, pak nemůžeme nulovou hypotézu vyloučit na hladině významnosti 0,05, protože p-hodnota je vyšší a to 0,864, ale Fí koeficient vyšel velmi malý.

9 Tabulka vliv korupčního chování na názor neplacení daní**Chí-kvadrát test + Fí koef. hyp. 8**

Je v pořádku neplatit daně	Ovlivňuje vás korupční chování politiků		Celkový součet
	ANO	NE	
ANO	5	6	11
NE	28	30	58
Celkem	33	36	69

Fí koeficient

P-hodnota	0,864
Zvolená hladina významnosti	0,05
Fí koeficient	0,021

4.3. Shrnutí praktické části

10 Shrnující tabulka faktorů podle síly závislosti

Faktory podle síly závislosti		
Název faktoru	Síla závislosti	Roztřídění faktorů
Vlastenectví	0,156	Sociálně-psychologický
Daňový poradce	0,127	politický faktor
Chování FÚ	0,124	Sociálně-psychologický
Odměna	0,117	Sociálně-psychologický
Účel použití vybr. finančních prostředků	0,102	fiskální faktor
Stupeň vzdělání	0,021	politický faktor
Korupční chování politiků	0,021	politický faktor

Zdroj: Vlastní zpracování

Na závěr praktické části uvedu shrnutí. Všechny mnou položené hypotézy, kterých bylo celkem osm, nebyly vyvráceny. P-hodnota není ani u jedné z hypotéz nižší než stanovená hladina významnosti, proto jsem nemohla nulovou hypotézu zavrhnout. Dále jsem chtěla zjistit, jak silnou závislost mezi sebou veličiny mají. Shrnutí výsledků síly závislosti je uvedené v tabulce č. 10.

Všechny F_i koeficienty jsou nízké. Toto může být způsobeno tím, že se jedná o velmi slabou závislost a nebo také tím, že abych tyto hypotézy dokázala s určitostí vyvrátit nebo potvrdit, musela bych mít více respondentů.

V práci byly rozebírány a sumarizovány faktory, které již byly v předešlých výzkumech zkoumány. Patriotismus je jeden z nich. V dotazníkovém šetření je faktor vlastenectví na prvním místě v síle závislosti. Tedy to, zda poplatníci budou nebo nebudou platit daně, závisí na tom, jak jim záleží na České republice.

Na dalším místě v žebříčku síly závislosti je přítomnost daňového poradce. Potvrdila se tedy má hypotéza, že daňoví poplatníci využívající služeb daňového poradce mají větší sklon k tomu neodvádět ve správné výši daně. Převažující názor těchto poplatníků může být dán tím, že tito poplatníci necítí morální závazek za správné odvedení daně, protože tuto povinnost svěřili jiné osobě.

Na třetím místě se umístilo chování FÚ, což potvrdilo mou domněnku, že právě chování úředníků na FÚ má vliv na daňového poplatníka. Tento faktor se může stát v budoucnosti nástrojem pro zvýšení výběru daní. Pokud se změní vztah mezi FÚ a daňovým poplatníkem z nadřazeného na spíše přátelský a spolupracující. V diplomové práci je tento faktor poměrně široce rozebrán.

Z analýzy dotazníku také vyplývá, že pokud daňový poplatník bude očekávat odměnu za správně odvedenou daň, může to mít na jeho rozhodování pozitivní vliv.

Až po odměně se umístil faktor fiskální, a to účel použití finančních prostředků. Očekávala jsem, že se tento faktor umístí mezi nejsilnějšími motivy. Obecně politické faktory vyšly v tabulce č. 10 jako jedni z nejnižších při síle závislosti stanovené koeficientem F_i .

Naopak mě nejvíce překvapilo, že nejmenší síla závislosti je u korupce a vzdělání. Teoreticky by mělo mít vzdělání pozitivní vliv na poplatníka při placení daní - čím vyšší vzdělání, tím nižší daňový únik. Já si stanovila opačnou hypotézu, protože si myslím, že čím vyšší vzdělání, tím poplatník více rozumí zákonům a může využívat mezery v zákoně. Má stanovená hypotéza, která zní, že vysokoškolsky vzdělaní daňoví poplatníci se více vyhýbají daním, se potvrdila, ale F_i koeficient je velmi malý.

Také jsem předpokládala, že čím vyšší korupce, tak tím vyšší daňové úniky. Což z mého dotazníkového šetření nevyplývá. Protože ani když se korupční chování politiků změní, postoj většiny poplatníků se k placení daní nezmění. Tedy daně budou platit stále stejně neradi.

4.4. Závěr

Na počátku mé diplomové práce byl stanoven cíl a to analyzovat, jaké faktory působí na poctivost poplatníků při placení daní. Myslím, že toto téma je v mnohých zemích, nevyjímaje té naší, podceňované. Na daňového poplatníka působí jak vnitřní motivy, tak ty vnější, které jsou dle mého názoru zkoumány častěji. Jedná se zejména o četnost daňových kontrol a výše pokut. Opomíjený je však vliv vnitřních motivů.

Ve své diplomové práci jsem se snažila více analyzovat a zkoumat vlivy vnitřní, které jsou předmětem výzkumů, studií a statistik zejména v Austrálii. V práci je shrnutí aktuálního stavu vědění o této tématice, také zaměření na webové stránky, které mohou ovlivňovat poplatníka morálně.

Součástí diplomové práce je i dotazníkové šetření. Otázky byly zaměřeny zejména na elektronizaci finanční správy, morální přesvědčení daňového poplatníka, na vlivy politické a na vzdělání.

Faktory jsou stanoveny primárně z teoretických zdrojů, které jsou následně použity v dotazníkovém šetření, které má vyvrátit nebo potvrdit platnost těchto faktorů v ČR. Dotazníkové šetření je zaměřeno na OSVČ rezidenty ČR. Celkem bylo vyplněno 69 dotazníků, což si nyní myslím, je málo a pro větší přesnost následné analýzy dat, je potřeba dotázaných více.

Zjištěné skutečnosti z dotazníkového šetření jsou dále podrobeny analýze chí-kvadrátu testu dobré shody a vícenásobné regrese, která testuje, zda jsou mnou položené hypotézy vyvráceny nebo potvrzeny. Dále se zabývám silou závislosti mezi danými faktory, která je dána F_1 koeficientem a určuje, jak určitý faktor ovlivňuje daňového poplatníka.

Diplomová práce splnila svůj účel. V teoretické části byly vyjmenované dosud rozpoznané faktory, které byly testovány v praktické části, a to dotazníkovém šetřením.

Faktor chování FÚ se jeví jako nástroj, který má potenciál změnit přístup daňových poplatníků k daním. Pro většinu daňových poplatníků je slovo daně asociováno s nepříjemnou byrokratickou procedurou. Pokud se chování FÚ přesune k více přátelskému jednání, pokud FÚ zapracuje na svých daňových stránkách a nabídne daňovým poplatníkům

možnost si své daně hlídat sami, pak si myslím, že daňoví poplatníci časem změní svůj postoj k daním a k FÚ a v případě, že si nebudou s něčím jistí, tak se nebudou bát se FÚ zeptat.

I vlastenectví se mi jeví jako zajímavý faktor, jehož probuzení a větší posílení však bude trvat několik desítek let.

Jak jsem zmiňovala na začátku mé diplomové práce, již nestačí jen slepě zvyšovat daně, zpříšňovat sankce a zvyšovat počet daňových kontrol. Pokud chtějí státy zvyšovat daňové výnosy je potřeba pracovat se samými daňovými poplatníky tak, aby daňoví poplatníci chtěli sami daně ve správné výši, tedy poctivě, odvést.

Seznam grafů, obrázků a tabulek

Grafy

1 Graf celková daňová mezera Velké Británie.....	12
2 Graf daňové mezery	35
3 Graf výše příjmů a druh činnosti.....	37
4 Graf stupeň vzdělání.....	38
5 Graf hlavní důvody proč daňoví poplatníci platí daně	38
6 Graf Jste ochotný platit vyšší daň, když jste si jistý, že tyto peníze budou použity na zajištění kvalitnější zdravotní péče, lepší školství, či zajištění péče pro seniory, či jiné služby pro veřejnost?	39
7 Graf vliv politického faktoru na placení daní.....	39
8 Graf Vliv korupce na rozhodování o placení daní	40
9 Graf postoje poplatníků k výhře.....	46

Obrázky

1 Obrázek očekávané dopady na příjmy	14
2 Obrázek vliv faktorů na poplatníka	15
3 Obrázek pyramidy charakteristik poplatníků a nástroje daňových orgánů	25
4 Obrázek roční růst korupce 2015	30
5 Obrázek Jak vláda bojuje s korupcí.....	30
6 Obrázek webové stránky USA FÚ	33
7 Obrázek webové stránky FÚ UK	34

Tabulky

1 Tabulka Souhrn otázek týkajících se elektronizace v % vyjádření	41
2 Tabulka závislosti mezi využitím fin. prostředků a neplacení daně.....	43
3 Tabulka regresní analýza.....	43
4 Tabulka závislosti mezi chováním FÚ a názorem na neplacení daní	44
5 Tabulka závislosti mezi pobídkou a názorem na neplacení daní	45
6 Tabulka vliv vzdělání na daňové úniky.....	46
7 Tabulka vztah mezi daňovým poradcem a názoru na neplacení daně	47
8 Tabulka vliv vlastnce na důvod placení daní	47

9 Tabulka vliv korupčního chování na názor neplacení daní	48
10 Shrnující tabulka faktorů podle síly závislosti	49

Zdroje:

ADAM, J. H. *Anglicko-český ekonomický slovník s výkladem a výslovností*. Praha: Leda, 1995. ISBN 80-859-2703-9.

ALLINGHAM, Michael a Agnar SANDMO. INCOME TAX EVASION: A THEORETICAL

ANALYSIS. *Journal of Public Economics* [online]. North-Holland Publishing Company, 1972, , 323-338 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <http://www3.nccu.edu.tw/~klueng/tax%20paper/1.pdf>

ALM, James a Chandler MCCLELLAN. *Tax Morale and Tax Compliance from the Firm's Perspective* [online]. [cit. 2017-05-07]. DOI: 10.1111/j.1467-6435.2011.00524.x. ISBN 10.1111/j.1467-6435.2011.00524.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1467-6435.2011.00524.x>

ANDREONI, James, Brian ERARD a Jonathan FEINSTEIN. Tax Compliance. *Journal of Economic Literature* [online]. American Economic Association, 1998, 36(2), 818-860 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2565123>

BATRANCEA, Larissa-Margareta, Ramona-Anca NICHITA a Ioan BATRANCEA. Understanding the determinants of tax compliance behavior as a prerequisite for increasing public levies. *The USV Annals of Economics and public administration*. 2012, 2012(12), 201-210.

DOSTÁL, Daniel. *Statistické metody v psychologii: studijní opora pro rok 2016/17 k předmětům SMP1B, SMP1D, SMP2B a SMP2D* [online]. Filozofická fakulta, 2016 [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: http://www.dostal.vyzkum-psychologie.cz/skripta_statistika.pdf

FONSEA a MYLES. Taxpayer compliance: evidence from students and taxpayers. In: *HMRC Research Report* [online]. 2012, s. 198 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/taxpayer-compliance-evidence-from-students-and-taxpayers>

KIRCHLER, Erich. *Economic Psychology of Tax Behaviour: Literature Overview and The “Slippery Slope” Framework* [online]. Moskva, 2010 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: www.icabeep-school.epee.hse.ru. Přednáška. University of Vienna.

LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňové systémy v globálním světě*. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-320-1.

MELZCHOVÁ, Jitka. Homo economicus - překonaný předpoklad? *E-LOGOS: Electronic journal for philosophy*. University of Economics Prague, 2013, 2013(18/2013), 22. ISSN 1211-0442.

OECD. *Tax Administration 2015: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies* [online]. , 380 [cit. 2017-08-06]. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/tax_admin-2015-en. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-administration-2015_tax_admin-2015-en

PRING, Coralie. *Afro Barometer: PEOPLE AND CORRUPTION: AFRICA SURVEY 2015* [online]. In: . 2015, s. 49 [cit. 2017-08-06]. ISBN 978-3-943497-93-9. Dostupné z: https://www.transparency.org/whatwedo/publication/people_and_corruption_africa_survey_2015

PROCHÁZKA, Michal a Savina FINARDI. *Diskuze odhadů daňové mezery v České republice* [online]. 2014 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: https://www.vse.cz/cfuc/keyword.php?lang=cz&ID_slova=2763&slovo=Da%C5%88ov%C3%A9+p%C5%99%C3%ADjmy. Článek k vědeckému výstupu výzkumného projektu s názvem Odhad daňových úniků u daně z příjmů fyzický. Vysoká škola ekonomická. Vedoucí práce Finardi Savina. ROSEN, Harvey S. *Public finance*. 3rd ed. Homewood, IL: Irwin, 1992. ISBN 0-256-08376-2.

SOBOTKOVÁ, Veronika. Agresivní daňové plánování. *Daně a právo v praxi* [online]. 2013, (2013/4) [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d41586v52528-agresivni-danove-planovani/?search_query=mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20obchod.

ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-005-8.

ŠPALEK, Jiří a Zuzana ŠPAČKOVÁ. Daňová morálka a daňové úniky v ekonomických experimentech. *Sociální studia*. 2015, 2015(4), 57-72. ISSN 1214-813X.

ŠPIČKOVÁ, Iveta. *Tax gap a Voluntary compliance jako jedna z možností jejího snižování*. Praha, 2013. Disertační práce. Česká zemědělská univerzita. Vedoucí práce Antonín Valder.

TORGLER, Benno. Speaking to Theorists and Searching for Facts: Tax Morale and Tax Compliance in Experiments. *Journal of Economic Surveys* [online]. 2002, 16(5), 657-683 [cit. 2017-05-07]. DOI: 10.1111/1467-6419.00185. ISSN 0950-0804. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/1467-6419.00185>

VANČUROVÁ, Alena a Savina FINARDI. Estimation of a Tax Gap in the Personal Income Tax by Means of National Accounts. *European Financial and Accounting Journal* [online]. 2014, 9(2), 13 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <file:///C:/Users/Mark%C3%A9ta/Downloads/120.pdf>

VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Jana VÍTKOVÁ. *Daňový systém ČR*. V Praze: 1. VOX, 1997. Ekonomie (1. VOX). ISBN 978-80-87480-44-1.

WALSH, Keith. *Understanding Taxpayer Behaviour: New Opportunities for Tax Administration*. 2012.

WEIGEL a HESSING. The consequences of different strategies for measuring tax evasion behavior. *Journal of Economic Psychology* [online]. 1987, , 311-337 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0167487087900262> [online]. [cit. 2017-08-06].

The Tax Gap: Tax Gap Estimates for Tax Years 2008-2010. In: *Www.irs.gov* [online]. USA, 2008 [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/uac/the-tax-gap>

Testování hypotéz a měření asociace mezi proměnnými [online]. In: . [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: http://geoinovace.data.quonia.cz/materialy/ZX510_Pokrocile_statisticke_metody_geografickeho_vyzkumu_MU/Testovani_hypotez_a_mereni_asociace_mezi_promennymi.pdf

Přijetí pravidel pro boj s daňovými úniky možná ČR zablokuje. *Euroskop* [online]. [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/27526/clanek/prijeti-pravidel-pro-boj-s-danovymi-uniky-mozna-cr-zablokuje/>

Ministerstvo financí. *Karta projektového okruhu: Strategický dokument*. Praha, 2014.

Ministerstvo zahraničních věcí: Arménie. *Mzv.cz: Arménie* [online]. 2017 [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/armenie/index.html

IRS [online]. USA [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/>

Základní informace - OLAF. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2009 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/financni-zajmy-evropskych-spolecenstvi/urad-pro-boj-proti-podvodum-olaf/zakladni-informace-olaf> [online]. In: . [cit. 2017-08-06].

Valerie Braithwaite: Publications [online]. Austrálie [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://valerie.braithwaite.net.au/biography>

Akční plán BEPS schválili ministři financí G20. *Komora daňových poradců ČR* [online]. 2015 [cit. 2017-05-07]. Dostupné z: <https://www.kdpcr.cz/informace/aktuality/danove-novinky/akcni-plan-beps-schvalili-ministri-financi-g20>

Wikipedie: Dějiny Arménie [online]. [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_Arm%C3%A9nie

Účtenková loterie má svého dodavatele: Ministerstvo financí ukončilo výběrové řízení na veřejnou zakázku ke komplexnímu zajištění účtenkové loterie. *Www.mfcr.cz* [online]. Ministerstvo financí [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/uctenkova-loterie-ma-sveho-dodavatele-28091>

ŽUROVEC, Michal. Ministerstvo financí: Ministerstvo financí představilo projekt MOJE daně. In: *Www.mfcr.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/ministerstvo-financi-predstavilo-projekt-25248>

Příloha

Dotazník

Dobrý den milí daňoví poplatníci, prosím o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, který se zabývá vlivem faktorů, které působí na Vaše rozhodování ohledně placení daní. Dotazník je samozřejmě anonymní, proto prosím o co nejupřímnější odpovědi. Otázek je 18 a jejich vyplnění nezabere více než 3 minuty.

Otázky:

- 1) Nejvyšší příjmy Vám plynou z: podnikání, pronájmu, úroků, dividend, příležitostné, jiné (zakroužkujte, v případě odpovědi jiné vypište)
- 2) Stupeň vzdělání:
 - Základní
 - Střední
 - Vyšší odborné
 - Vysokoškolské
- 3) Proč platíte daně?
 - Je to tak správné, cítím to jako občanskou povinnost
 - Dodržuji zákony, bojím se sankcí a problémů
 - Daně neplatím
- 4) Jste ochotný platit vyšší daň, když jste si jistý, že tyto peníze budou použity na zajištění kvalitnější zdravotní péče, lepší školství, či zajištění péče pro seniory, či jiné služby pro veřejnost?
 - ANO,
 - NE
 - Nevěřím, že by to politici skutečně udělali
- 5) Píše se rok 2018 a daňová sazba z příjmů FO se zvýšila na 20% (nyní je 15%). Ve vládě je polická strana/strany, které jste volil. Jak se Vám budou daně odvádět?
 - Zvýšení mě bolí vždycky ať je ve vládě kdokoli
 - Věřím politikům této vlády, proto mi zvýšení sazby na 20% tolik nevadí.
 - Pořád stejně
- 6) Kdyby politici neměli korupční aféry a chovali se férově, platil byste daně raději?
 - ANO
 - NE
 - Daně neodvádím rád nikdy
- 7) Co si myslíte o neplacení daní. Je to v pořádku?
 - ANO
 - NE

- Je mi to jedno

8) Jste spokojen s tím, na co jsou daně použity?

- ANO
- NE
- NEVIM

9) Při komunikaci s úřady ohledně daňového řízení, jste spokojeni s jednáním a s poskytnutou součinností finančních úřadů?

- ANO
- NE
- Nedokáži to posoudit

10) Uvítal byste, kdybyste již nemusel chodit na FÚ, ale správu svých daní byste mohl dělat z domova online (veškerá podání, řešení problémů s FÚ, online platby,...)?

- ANO
- NE
- Rád si povídám na přepážce

11) Máte zřízenou datovou schránku?

- ANO
- NE
- Nevím, co je datová schránka

12) Preferujete osobní nebo elektronickou komunikaci s finanční správou?

- Elektronickou
- Osobní
- Je mi to jedno

13) Vypňujete si daňové přiznání sám?

- ANO
- NE

14) Pokud sám, pak elektronicky nebo písemně?

- Písemně
- Elektronicky
- Jiné

15) Vadilo by Vám, kdybyste musel od příštího roku povinně odevzdávat daňové přiznání elektronicky?

- ANO
- NE
- Je mi to jedno

16) Využíváte služeb daňového poradce?

- ANO
- NE

17) Dalo by se o Vás říct, že jste vlastenec?

- ANO
- NE
- nevím, co je vlastenec

18) Platily by se Vám daně raději, kdybyste měl možnost díky tomu, že odvedete správnou výši daně, vyhrát například automobil?

- ANO
- NE
- Je mi to jedno

Jedna bonusová ☺ Jste pro zavedení systému, který by umožnil, aby každý občan mohl vidět Vaše daňové přiznání?

- ANO
- NE – u odpovědi ne zašrtněte důvod: Bojím se/stydím se.

Děkuji za Váš čas!

Krásný den ☺